

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația:
Oradea,
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

Abonament:
Exemplarul 5 Lei
Pe un an 200 Lei

1 Decemvrie 1918 — 1 Decemvrie 1928.

† REGELE FERDINAND I.

Deșteaptă-te Române! din somnul cel de moarte,
In care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croește-ți altă soartă!
La carea să se 'nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată, să dăm dovezi la lume,
Că 'n aste mâni mai curge un sânge de Roman,
Și că 'n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un
Triumfător în lupte un nume de Traian."
[nume

A. MUREȘAN.

„Pe-al nostru steag e scris unire,
Unire 'n cuget și 'n simțiri
Și sub mareața lui umbrire
Vom înfruntă orice loviri.
Acela 'n luptă grea se teme,
Ce însuș e rătăcitor
Iar noi uniți în orice vreme
Vom fi, vom fi învingători.“

A. BÂRSAN

Trăiască Regele!

De 1 Decembrie 1928.

„Caută Doamne din cer și bine cuvântă pe poporul tău și pământul care l-ai dat lor.”

Deutoron, 26, 15.

I. In viața popoarelor și a națiunilor sunt zile de glorie și de umilire, de biruințe și de înfrângeri, de înflorire și decadență, de bucurie și de durere și nenorociri. Cea mai mare nenorocire este însă pentru un neam sau popor, ca țara, patria lui, să fie cutropită de popoare dușmane, subjugată și ruptă în bucăți; iar poporul să cadă în robie nemiloasă la alte neamuri, cari să îl asuprească și exploateze și să-l împiedice să se desvoalte și să înainteze amăsurat aspirațiunilor și însușirilor sale.

Fericit este dară acel popor, aceea națiune, căreia Pronia cerească i-a dat independență și libertate națională ca stăpână fiind preste soarta și destinele sale să poată progresa și înflori, să-și poată asigura prin cultură și civilizație loc de frunte printre celelalte neamuri. Iar de două ori fericită este aceea națiune căreia Dumnezeu i-a dat domnitori mari și viteji și ocărmitori înțelepți, cari în faptele și slujba lor să aibă pururea în vedere cuvintele Domnului care zice prin înțeleptul Solomon: „Iubiți dreptatea cei ce judecați pământul” (Înțel. Sol. 1. 1) pentru că: „Dreptatea înalță neamul, iar păcatele împușinează semințiile” (Pilde Sol. 14, 39).

Dacă în statele constituționale nu numai ori care funcționar de stat dar și miniștrii sunt răspunzători înaintea legii, cu atât mai mult sunt răspunzători înaintea lui Dumnezeu, carele prin acelaș înțelept la toți le zice: „Auziți dară împărați și înțelepți! Învățați-vă judecătorii marginilor pământului! Băgați în urechi cei ce stăpâniți mulțimi și cei ce vă trușiți întru popoarele neamurilor. Că dela Domnul s'a dat vouă stăpânirea și puterea dela cel Preainalt, care va cerceta faptele voastre.” (Înțel. Sol. 6, 1—3).

11. Drept aceea în conștiința acestei mari răspunderi înaintea lui Dumnezeu, domnitorii și cărmuitorii popoarelor sunt dator să aibă pururea în vedere, nu numai legile și înțelepciunea omenească, dar să păzească și legea Domnului, să respecte drepturile bisericești și să ajute și sprijinească opera ei de moralizare și sfințire a credincioșilor, prin ce îi face tot odată și fii devotați și folositori ai patriei. Căci numai un popor ascultător de biserică și supus legilor eterne a lui Dumnezeu, poate fi și adevărat și devotat fiu și cetățean al patriei. „Fericit este poporul căruia Domnul este Dumnezeul lui” (Ps. 143, 18). Da, fericită este țara unde cele două puteri supreme: Statul și Biserica, trăesc și lucrează în bună armonie și ajutându-se împrumutat întru

ajungerea scopului lor, adecă fericirea vremelnică și veșnică a supușilor și credincioșilor lor.

Nenumărate pilde din istorie ne arată, că prin nepriceperea și neînțelegerea, prin necredința, imoralitatea și corupția celor mai mari, prin siluirea conștiinței și prin sugrumarea sentimentelor religioase ale mulțimii cetățenilor, s'a ruinat și au perit state mari și puternice și neamuri vestite oarecând au apus și dispărut, cucerite fiind și subjugate de alte mai mici, dar cu conducători mai buni și mai înțelepți.

III. Neamul românesc nu a avut fericirea să trăiască în pace și să se desvoalte în liniște între hotarele unui stat național și independent, să fie singur stăpân în țara sa. După retragerea legiunilor romane peste Dunăre în anul 270 de Hr. poporul cât a mai rămas dincoace și care a format așa zicând miezul daco-romanilor de mai târziu, a fost cutropit de poporul numeroaselor neamuri barbare cari s'au zvânturat peste plaiurile lui, fără viață și fără istorie proprie. Abia pela începutul veacului XIV-lea s'au înghiebat două țerișoare române tributare ori vasale când unuia când altuia dintre vecinii mai puternici și adese ori chiar dușmânindu-se între sine. Numai în anul 1859 s'a unit într'un singur principat devenit cu totul independent în 1877 și regat în 1881. Celelți români trăiau o viață amară de asuprire națională și chinuri sufletești în statele vecine regatului român, cu inimile arse de dorul de-a se vedea odată eliberați de jugul străin și ajunși la libertate și unitate națională, stăpâni preste glia udată în răstimp de-atâtea veacuri cu sudarea și sângele strămoșilor lor.

Multora li-se părea această libertate și unire un vis, a cărui realizare trecea preste puterile omenești. Dar mila Domnului făcutu-s'a preste noi și puterea lui nemărginită a întărit brațele acelor cari chemați au fost să facă aceasta izbândă. Și astfel s'a făcut și preste noi cuvântul Domnului:

„Si voi lua pre voi dintru neamuri și voi aduna pre voi din toate țerile, și voi băga pre voi în pământul vostru” (Ezech. 36. 24). Pierit-au depe fața pământului împărății puternice, rușinatu-s-au țeri îngânfate în trufia lor, și ca prin minune dumnezească s'a unit aproape între neamul românesc, într'o singură țară mare și frumoasă, scumpa noastră România Mare.

IV. Să ridicăm dară dintru adâncul sufletelor

noastre glasuri de laudă și de mulțumită Părintelui ceresc, pentru că a căutat spre neamul nostru și l-a miluit pre el; pentru că a primit lacrimile și jertfele părinților și a fraților noștri și noua ne-a ajutat să vedem realizat visul de veacuri și împlinirea celei mai mari dorințe ce o poate omul avea pe pământ „Că ne-a mântuit din mâinile celor răi și ne-a izbăvit din mâna pierzătorilor” (Isaia 15. 21).

Glorie nepenitoare și eternă recunoștință marelui Rege Ferdinand I. carele împreună cu Augusta Sa Soție M. Sa Regina Maria, au știut să-și identifice dorințele și aspirațiunile, suferințele și spiritul de jertfă cu ale neamului întreg și prin înțelepciunea în conducere și statornicia în luptă, învrednicitu-s'au să-și făurească în istoria patriei române coroane nepus de mult mai prețioase decât cele de aur și pietre scumpe ce s'au pus pe capetele Lor.

Laudă și cinste de-a pururea sftincilor Lor, conducătorilor de oaste și bărbaților politici din țara noastră și din cele aliate, cari cu vitejia și cu sfatui lor au ajutat și ușurat înfăptuirea acestor opere atât de grandioase și de rari în istoria popoarelor.

Binecuvântare și vecinică pomenire memoriei sutelor de mii de eroi căzuți în lupte, ori secerăți de boale, de foame și de mizerie, prin a căror jertfire s'au întins și încheat hotarele acestei țări.

Adâncă mulțumită și gratitudine sângelui și suferințelor nenumăraților răniți, lacrimilor și suspinelor atâtor mame, soți și orfani, cari și acum jelesc pe cei mai iubiți și razimul și fericirea vieții lor.

V. Și iată că 10 ani se împlinesc astăzi de când sub ochii noștri poporul român din Ardeal în marea adunare dela Alba-Iulia, cu nemai văzută însuflețire și-a spus dorința de a se uni pe veci cu ce lalți frați într'o singură patrie: România-Mare.

Dar reprivind acum asupra acelor zile neuitate de entuziasm, de însuflețire și de bucurie, se pare că o mare durere, un simț de nemulțumire și de adâncă mâhnire ne cuprinde sufletul. Nu este locul aici nici timpul acum să facem critică și să rostim judecată asupra stărei vieții publice și mai puțin ac-lei politice, dar ori cine privește mai de aproape situația de astăzi a țării noastre, poate să constate că cei 10 ani trecuți dela înfăptuirea României Mari, nu au fost destul de rodnici pentru consolidarea ei și pentru unificarea sufletească a poporului român. Nu s'a muncit destul de intenț și dezinteresat pentru punerea unor temelii mai solide și pentru înaintarea în bine a acestei țeri, dăruită dela Dumnezeu cu atâtea frumuseți și bogății naturale, cari așteaptă numai minte înțeleaptă la conducere și mâni harnice la lucru, ca să facă din ea o țară fără pereche de fericită și de frumoasă.

Facă-și fiecare examenul conștiinței, mai ales aceia cari au avut rol de conducere și loc de răspundere în acest răstimp, și se va vedea, că în

termeni blânzi vorbind, mult s'a păcătuit, prea mult s'a întrelăsat și prea puțin bine s'a făcut.

VI. Deacea altă viață trebuie să ducem cu toți, de acum înainte, dacă voim să fim vrednici de atâtea milă a lui Dumnezeu și recunoscători pentru atâtea jertfă ce s'a adus pentru înfăptuirea scumpei noastre patrii unite. Să lăsăm la o parte egoismul și lenea, să eliminăm toată ura și neînțelegerea dintre noi și dragostea cea mai curată și bunăînțelegerea cea mai frățească să domnească între toți cetățenii, dar mai ales între noi cei de un sânge.

Să-și facă fiecare datorința cu cinste și cu inimă curată la locul unde este pus. Cei mai mari să stăpânească și conducă după lege și dreptate, slărpind fără de milă corupția și venalitatea, desfrăul și imoralitatea, căci pe acestea nu se poate clădi o țară, ba din contră sunt și au fost în stare să nimicească state mari și țări puternice. Iar cei mici să asculte cu supunere, să munciască cu zor și să cultive toate virtuțile creștinești și cetățenești, căci acestea sunt temeliiile trainice ale ori cărei societăți omenești. Dacă așa va fi condusă țara și așa vor trăi cetățenii ei: „Și Domnul va da bunătate și pământul își va da rodul său. (Ps. 84, 13).”

Deci, precum viteaza noastră armată stă pururea gata cu arma la picior, ca să apere hotarele țerei, așa să fim și noi cu toții strâns uniți într'un popor cinstit, treaz, muncitor și temător de Dumnezeu, și atunci scumpa noastră patrie România-Mare, va fi nebiruită și fericită. Și pentru ca Domnul Dumnezeu nici când să nu ne lipsească de darul și ajutorul său, să zicem dintru adâncul sufletelor: „Doamne mântuește pe regele și ne auzi pre noi în ori ce zi te vom chiema.” (Ps. 19. 103). Amin!

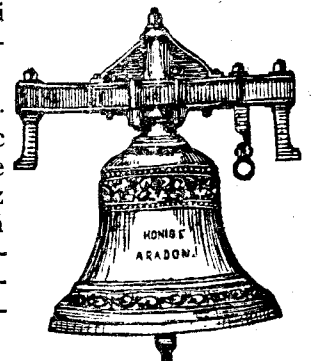
Dr. Jacob Radu,
prepozit — prelat papal.

HÖNIG FRIDERIC A RAD

Cea mai veche și mai mare turnătorie de clopote din România.
Fondată la anul 1840.

La comandă fabrică clopote de orice mărime din cel mai curat bronz pentru clopote pelângă garanță mare și cu prefixarea precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiată.

Rechizite și scaune de fer pentru clopote. Motoare electrice pentru clopotit. — Condițiuni avantajoase de plată.

Realizarea idealului național în perspectiva istoriei religioase a neamului românesc.

de Păr. Dr. Tăutu

Ziua de 1 Decembrie 1918 este ziua de mare înfăptuire a idealului de veacuri al tuturor Românilor: unirea întregului neam românesc într'un singur stat național, independent, liber.

Precum marile evenimente ale istoriei, astfel și acest eveniment, covârșitor în Istoria neamului nostru de Pământ, a fost înainte pregătit cu veacuri; la realizarea lui au contribuit factori determinanți, cari s'au pus de veacuri, dar cari, deși despărțiți în timp, toți convergeau la producerea odată a aceluiaș efect inexorabil: Unirea tuturor Românilor.

Intre acești factori, deosebiți la număr și fel, nu putem neglija factorul religios; din potrivă: o dreaptă și conștiincioasă studiere a trecutului nostru îndepărtat ne șilește a recunoaște, că factorul religios a avut, într'alții mulți, un rol covârșitor, în pregătirea și producerea marelui, finalului și îmbucurătorului eveniment.

Deacea vom prezintă cetitorilor noștri, etapele sau fazele principale culminante, de influințare a factorului religios asupra realizării idealului național.

Credem că toți vor fi de acord cu noi, dacă în încreștinarea Românilor vedem, prima etapă sau fază determinantă, de influință hotărâtoare a factorului religios asupra destinului viitor al acestui neam. Prin creștinismul latin, semănat de Sfântul Nichita

Remesianul în sufletul acestui neam, s'a hotărât definitiv caracterul lui de latinitate, caracter și ideie atât de fecunde și active în accelerearea procesului de unificare națională; Sf. N. a pus sămânța prin activitatea sa romană, din care după 1500 de ani a răsărit falnicul arbore al unirii naționale într'un singur popor și stat latin la Dunăre. Sămânța curată pusă de el în sufletul acestui neam a fost acoperită de neghină și polomidă: slavonismul și grecismul, dar de înneacă nu au putut-o înneca de tot, ci după curățirea acestor buruieni streine depe trupul și sufletul neamului, a adus rodul însutit al unirii. De aceea meritul zilei mari de 1 Decembrie 1918 trebuie împărțit și cu apostolul latinității noastre, Sfântul Nichita Remesianul.

Noi am ținut să-i venerăm amintirea, prin reproducerea celei mai principale lucrări a lui: expunerea Simbolului Credinții, prin care a infiltrat el în sufletul blajinilor Daco-Romani, credința strămoșească latină, lucrare prin care și-a meritat titlul de doctor al Bisericii universale. Să-i savurăm gândirea și simțirea; să-i evocăm ajutorul pentru înfăptuirea norocoasă a tuturor idealurilor acestui neam. Să fie geniul bun al viitorului nostru, precum a fost și al trecutului.

A doua etapă spre zorii unirii naționale o vedem în Unirea din 1700, cum o atestă toți bărbajii de seamă.

I. Creștinismul latin ancora existenței, busola în viitorul întunecat și furtunos al neamului românesc, focul sub spuză care va erupe în văpaia unirii tuturor Românilor.

Românii au văd înainte de a cădea sub Bulgari o formă religioasă națională, creștinismul latin.

... se poate da la ei (la Români), creștinismului de forma romană o viață de vreo 500 de ani (sfârșitul veacului al IV-lea — sfârșitul veacului al IX-lea,

... Cuvintele creștin de origine latină ale limbii românești sunt neexolabile, dacă nu admitem că ele au luat naștere în inimi ce erau totodată și creștine și romane...

„Până la încreștinarea Bulgarilor (864) Românii de sub stăpânirea Bulgară au avut în biserică limba latină, dela care ne a rămas terminologia creștină de origine romană.”

„Putem privi ca un punct stabilit, acela că înainte de creștinismul bulgar, fusese la Români unul de formă romană, cu iimba latină ca limbă a predicării”, (P. 157.)

... Rămâne faptul că înainte de creștinismul bulgar era la Români creștinismul roman care tocmai fusese scos cu violență de către un împărat bulgar”.

„Poporul român moștenise dela Romani, elementul de căpetenie din care se zămislise, limba sa neolatină și religia creștină”.

A. D. Xenopol: Istoria Românilor din Dacia Traiană, vol. II. pp. 121, 150, 157, 158 și III. Iași 1890 p. 615.

„Terminologia creștină de origine latină, cu modificările proprii fonetice românești, pune mai presus de orice îndoială că Românii au primit creștinismul în formă latină”.

... Prin Bulgari și odată cu dânșii noi am fost despărțiți de biserica Romană; dela dânșii am primit limba slavonă în biserică și stat, care domină apoi viața noastră intelectuală până în secolul XVII. Așa ne-a fost fatalul destin al istoriei”.

„Tradiția noastră despre despărțirea Românilor de Latini sub Papa Formosus tradiție învederat bisericească, se rapoartă la deslăpărea noastră de biserica romană sub Boris în a. 870, când episcopul Formosus părăsi Bulgaria, după ce Boris se întoarse la biserica grecească. Până atunci ritul latin a fost dominant în biserica noastră depedentă de Roma”.

Dimitrie Onciul: Papa Formosus în tradiția noastră istorică, în: Omagiu lui Titu Maiorescu, p. 623.

„Il cristianesimo del popolo romeno è di origine latina portatovi certamente dai coloni e soprattutto dai missionari dell'Ilirico fra il 350—450, sotto l'influsso del gran vescovo Niceta di Remesia (Remesiana), fatto oggi che si sa con certezza". p. 588.

Panaitescu Em. Latinita e Cristianesimo nell'evoluzione storica del popolo romeno. L'Europa Orientale, III. (1923) IX—XI. p. 586.

Despre Simbolul Credinții.

de Sf. Nichita Remesianul.

Trad. de Păr. Dr. Tăutu

1. Cel ce crede în Hristos și-l urmează pe el care ne duce la adevărata viață, precum poporul Israelitean urmând lui Moisi a intrat în țara făgăduinții, acela, având încredere, sub conducerea lui Hristos, se lapadă de vrășmaș și de ingerii lui, adeca de toată curiozitatea superstițiilor, cari stau prin ingerii satanei. După aceea se mai lapadă și de lucrurile lui rele, adeca de slujbe și de idoli; de noroc și de preziceri; de pompe și de spectacole, de furturi și înșelăciuni, de preacurvii și beții, de dansuri și de minciuni. Aceste sunt, fraților, și altele, cari vă despărțeau de Domnul și vă țineau legați cu diavolul. — Acestea sunt cătușele de șarpe, cari strâng sufletele oamenilor și le duc la închisoarea iadului. Slobozindu-se omul de acestea rele și aruncând cătușile acestea la spate, ca 'n fața dușmanului, va zice cu inimă sinceră:

2. *Cred în Dumnezeu Tatăl Atotputernicul, făcătorul cerului și al pământului.* Bine începe dela credință mărturisirea credinții, căci așa a zis fericitul Pavel: „Cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire” (Rom. 10, 10). Tu crezi deci în Dumnezeu Tatăl atotputernicul, Dumnezeu cel ne născut, care dela nimeni nu s'a născut, dela nimeni n'a început; în Dumnezeu nevăzut, pe care nu-l poate vedea nici un ochiu trupesc; în Dumnezeu necuprins, care toate le cuprinde; în Dumnezeu neschimbăcios, care nu se schimbă cu vremile, nici îmbătrânește cu vârsta, ci e pururea acelaș, care n'a început să trăiască în timp, ci pururea viețuitor fiind, nu suferă urmaș; în D-zeu bun și drept, creatorul cerului și al pământului.

Pe acesta-l mărturisești D-zeu, dar tot pe acesta-l mărturisești și Tată. E necesar ca Tatăl să aibă fiu, căci nimeni nu este tată fără fiu. Prin Fiul este dară tată, având fiu al cărui Tată să fie. Aceasta este cucernica mărturisire despre Dumnezeu, ca pe el să-l știi nu numai D-zeu, cași Iudeii, ci ca să-l cunoști și ca pe Tată. „Tatăl Cuvântului celui viu, și al puterii și înțelepciunii proprii”. (Grigorie Taumat.), care mai înainte de toți vecii, înaintea oricărui început, înaintea oricărui timp, a născut din sine fiu, „spirit pe spirit, D-zeu pe D-zeu”, intru care s'au zidit toate, cele din ceri și depe pământ, celca văzute și celea

nevăzute (Col. 1,16) precum învață Pavel și întărește Ioan zicând: „Toate printr'ânsul s'au făcut și fără de dânsul nimic nu s'a făcut” (Io. 1,3).

3. Crezând dară în D-zeu Tatăl vei mărturisi îndată că crezi și în Fiul său Iisus Hristos. Acesta este Fiul lui D-zeu, Iisus Hristos. *Iisus tradus din limba Ovreilor înseamnă Mântuitor, iară Hristos este numire de demnitate regească; el e mântuitor și rege, unul și acelaș Iisus Hristos. Acesta pentru a noastră mântuire s'a coborât din ceruri dela Tatăl și a luat trup cu al nostru asemenea. S'a născut din Spiritul sfânt și din Maria Fecioară, fără nicio conlucrare bărbătească. Trupul i-s'a plămădit din trup, prin puterea Spiritului sfânt. Rămânând D-zeu, s'a făcut om, pentru ca să poată fi oamenii și spre vedere și spre învățătură și spre mântuire, căci altfel oamenii nu puteau suportă dumnezeirea.*

4. S'a născut deci din fecioară sfântă și neprihănită, făcându-se începătura nașterii noastre sfinte. S'a născut precum a zis mai înainte profetul: „Iată fecioara va zămislî în pântece și va naște fiu și vei chema numele lui Emanuil”, ceace se tâlcuește D-zeu cu noi. (Is. 7,13; Mt. 1,23). Crede deci, că acesta, carele s'a născut din fecioară este, Dumnezeu cu noi, Dumnezeu înainte de veci din Tatăl, om din fecioară pentru oameni, întrupat cu adevărat și nu după părere cum zic unii eretici rătăciți rușinându-se de taina lui D-zeu, că s'ar fi făcut întruparea D-lu numai la aparență, ca și cum n'ar fi fost aievea ce se vedea, ci înșela numai ochii oamenilor, ce departe să fie cu totul de adevăratătea lui Dumnezeu! Căci de e înșelătoare întruparea, înșelătoare e și mântuirea oamenilor. Dacă însă în Hristos e adevărată mântuire, adevărată e și întruparea lui. Amândouă fiind, om ce se vedea, D-zeu ce nu se vedea. Mâncând, cași om, și săturând cu cinci pâini cinci mii de oameni, ca și D-zeu. Insetând, ca și om, și dând apa vieții, ca și D-zeu. Dormind, ca om în luntre, și poruncind vânturilor și mării, ca și D-zeu. Măinile pe cruce întinzându-le, ca și om, iar tâlharului recunoscător raiul dăruindu-l, ca un D-zeu. Mai pe urmă moarte luând, depunându-și puștel trupul, ca un om, dar sculând din groapă pe cel mort de patru zile, ca un D-zeu. Amândouă trebuie crezute: pe Hristos și ca D-zeu și ca om: căci precum prin patimi se cunoaște a fi om, astfel prin lucrările lui se vedește a fi D-zeu. Prin urmare ai cum să combați pe învățătorii minciunii. Dacă va încerca deci cineva să-ți șoptească la ureche, că Hristos ar fi fost numai om, spune-i, că pe acela, care s'a făcut om pentru păcatele noastre, l-am cunoscut a fi D-zeu din puterile și mărturisirile lui, precum a zis însuși Mântuitorul către Iudei: „De nu ureți voi să-mi credeți mie, credeți măcar lucrurilor și cunoașteți, că eu în Tatăl și Tatăl întru mine este” (Io. 10, 38).

5. Urmează să crezi și în patima Domnului și pățimit să-l crezi pe Hristos, restignit de ludei, după prezicerile prorocilor. Griji să nu te rușinezi de patima D-lui tău. Dacă necredința Jidovilor sau prostia păgânilor ar huli slăvita Cruce a lui Hristos, adu-ți aminte pururea de cuvintele D-lui : „*Cel ce mă va mărturisî pe mine înaintea oamenilor, și eu îl voi mărturisî pe el înaintea Tatălui meu carele este în ceruri*” (Mt 10, 32). Nici nu este de ce să te rușinezi, dacă înțelegi taina pățimirii lui Hristos. A pățimit nu cu dumnezeirea, ci cu trupul. Căci Dumnezeu pururea rămâne nepățimitor. A pățimit însă cu trupul, precum ne învață Apostolul (1 Petr. 4, 1), ca din rana lui să răsară mântuirea neamului omenesc, precum a prezis și Isaia prorocul : „*Iar el s'a rănit pentru păcatele noastre și cu rana lui noi toți ne-am vindecat*” (Is 53, 5). Pentru păcatul nostru a pățimit dară Hristos, pentruca noi să ne sfințim.

A pățimit sub Ponțiu Pilat. Se spune și timpul : când Ponțiu Pilat era cârmuitorul Siriei și al Palestinei. Iar aceasta se spune cu grijă pentru aceea, căci unii eretici, seduși de înșelăciuni diavolești, flecăresc despie mai mulți hristoși. Tu dară înveți și timpul pățimirii lui, pentruca afară de acel Hristos, care a pățimit aievea sub Ponțiu Pilat pentru mântuirea lumii, să nu crezi c'ar fi pățimit un altul. A murit deci, ca să nimicească drepturile morții.

6. A treia zi s'a sculat din morți, precum zice profetul : „*Intre cei morți liber*” (Ps 87, 4). Nu putea moartea să-l țină legat pre Hristos, carele are întreaga stăpânire a morți și a vieții. S'a înălțat la cer, de unde se și coborâse ; căci zice „*Nimeni nu s'a suit în cer, numai cel ce s'a pogorît din cer, fiul omului, carele este în cer*” (Io. 3, 15). Șede de-a dreapta Tatălui, după cum a zis David din persoana Tatălui către Fiul : „*Șezi de-a dreapta mea, până ce voi pune pe vrășmașii tăi așternut picioarelor tale*” (Ps. 109, 1—2). Iarăș va să vină să judece viii și morții. Crede că însuș acest Hristos, D-zeul nostru, va veni cu îngerii și cu puterile cerurilor, ca să judece atât pe cei vii, cât și pe cei morți, ca să dea fiecăruia după faptele lui (Rom. 2, 6), adecă pe cei drepți să-i așeze în viața de veci, iar pe cei răi să-i supună pedepsei de veci.

7. Tu crezi și în Spiritului sfânt. Unul este acest Spirit sfânt, cel ce sfințește toate, carele din Tatăl purcede, singurul care cearcă tainele și adâncurile lui D-zeu, cel ce în chip de porumb s'a coborât din cer peste Hristos. Acest Spirit sfânt este unul, dar de multe feluri în puterile și lucrările lui. Dânsul împarte darurile grațiilor fiecăruia precum voiește. (1 Cor 12, 11). Dânsul a pus pe profeți, el a umplut pe Apostoli, el sfințește și în timpul botezului sufletele și trupurile credincioșilor ; fără de-a cărui lucrare nu poate nici o creatură să ajungă la veșnicie : la a cărui slavă și îngerii doresc a privi

(1. Petru 1, 12), care și Scaunele și Domniile și toate puterile cerești la sfințește cu mărirea sa, asupra cărui Spirit sfânt de va huli cineva, nu va avea iertare nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie (Mat. 12, 31, 32), precum a spus însuși Domnul.

8. Întăriți, fraților, aceasta credință a Trăimi în inimele voastre, crezând în Unul D-zeu Tatăl, Atotfiitorul, și întru Fiul său, Isus Hristos, Domnul nostru, și în Spiritul sfânt, lumina cea adevărată și sfințitorul sufletelor, carele este arvuna moștenirii noastre (Efeseni 1, 14), carele, de vom asculta de el, ne va duce la tot adevărul și ne va face părtași de cele cerești. Căci aceasta *regulă de credință* au primit o Apostolii dela Domnul, ca să boteze în, numele Tatălui și al Fiului și al Spiritului sfânt toate neamurile credincioase (Mt. 28, 19). Această credință să rămână în voi, acest depozit îl păziți, iubiților, încunjurând noulățile deșarte ale vorbelor și împotrivrile științei celei cu nume mincinos. (I. Tim. 6, 20.)

9. Dacă păgânii te vor sfătui să te închini iarăși la mai mulți tați, tu ține cu tărie fericita ta mărturisire, căci un Tată ai mărturisit și nici firea nu lasă ca un om să aibă mai mulți tați. Dacă Ovreul te va sfătui să nu crezi în Hristos, Fiul lui Dumnezeu, să-ți fie ție ca un vrășmaș, pe care să-l combați, dacă ai atâta cunostință de Scriptură, sau să-l încunjuri la tot cazul, dacă n'ai atâta îndemânare. Dacă asemenea un eretic cu nume creștin îți va zice, că Hristos e făptură, sau că Spiritul sfânt e strein de slava Tatălui și a Fiului, să-ți fie ție ca un păgân și vameș (Mt. 17, 18), care te duce la idololatrie, sfātuindute să te închini unei făpturi. Și când se va nizuî să te încurce în întrebări întortochiate, fugi la zidul credinței tale și zi cu Apostolul : „*Eu m'am spălat, eu m'am sfințit, eu m'am îndreptat întru numele Domnului nostru Isus Hristos întru și Spiritul Dumnezeului meu* (I. Cor. 6, 11).

Nimic nu voi schimbă din această mărturisire a Treimii, ca să nu mă osândesc și să nu pierd mântuirea mea și să nu stric credința mea.

10. După mărturisirea sfintei Treimi vei mărturisii că crezi și în sfânta Biserică catolică. Biserica ce este altceva, decât adunarea tuturor sfinților. Căci dela începutul lumii, fie patriarhii „Avraam-Isaac și Iacob, fie profeții ori apostolii, ori martirii, ori ceialalți drepți, cari au fost, cari sunt și cari vor fi, o biserică sunt, căci prin una credință și un mod de viață, prin un spirit pecetluit, un trup formând, capul cărui trup este Hristos, precum este scris. (Ef. 1, 22 : 5—23. Col. 1, 18). Mai mult vă spun. Chiar și îngerii, și țăriile și puterile de sus, încă se țin de aceasta una Biserică, precum ne învață Apostolul, căci întru Hristos toate s'au împăcat, nu numai cele de pe pământ, ci și celea din cer (Col. 1, 20),

Deci în aceasta una Biserică crezi tu că ai ajuns la împărtășirea sfinților. Să știi, că aceasta Biserică catolică răspândită pe tot rotogolul pământului, una este, a cărei împărtășire trebuie să-o fii cu tărie. Sunt și alte pseudo-biserici, cum sunt, a Manicheilor, a Catafrigenilor, Marționiștilor, ori a celorlalți eretici sau schismatici, dar nimic să nu-ți fie fie comun cu acestea, căci au încetat acestea de-a mai fi biserici sfinte, când, seduse de învățături diavolești, cred altfel, fac altfel, decât a poruncit Domnul și au lăsat trădanie apostolii. — Crezi mai de parte iertarea păcatelor. Căci aceasta este însemnătatea harului. că cei credincoși, cei ce mărturisesc pre Dumnezeu și pre Hristos, capătă prin botez iertarea tuturor păcatelor lor. De aceea și renaștere se zice, căci mai nevinovat și mai curat se face omul prin botez, decât când se naște din sânul maicii sale. În urmare crezi și învierea trupului tău și viața de veci. Căci cu adevărat, de nu crezi aceasta, degeaba crezi în Dumnezeu. Căci tot ce credem, pentru învierea noastră credem. Căci alifel, de nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, mai ticăloși suntem, cu adevărat, decât toți oamenii, precum zice Apostolul (1 Cor, 15, 19.), când Hristos de aceea a luat trup omenesc, ca ființei noastre muritoare să-i dea împărtășirea vieții de veci.

11. Sunt mulți eretici, cari sucesc credința învierii, apărând numai mântuirea sufletului, dar negând învierea trupului. Dar tu, care crezi în Hristos, mărturisești învierea trupului tău. Căci pentru aceasta a murit și a înviat Hristos ca să stăpânească și peste cei vii și peste cei morți" (Rom. 14, 9). Și cu adevărat, nu în zadar crezi aceasta. Căci ai mărturii bune. Ascultă pre Isaia prorocul care a prezis limpede: „Inviă-vor morții și se vor scula cei din mormânturi și se vor bucură cei de pe pământ" (Is. 26, 19). Ai pre însuș Domnul prorocilor, care promite în Evanghelie: „Eu sunt învierea și viața cel ce crede în mine, de va și muri, viu va fi" (10, 11, 25). Și într'alt loc: „Amin zic voauă, vine ora, întru carea morții cari sunt în mormânturi, vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, și vor inviă cei ce au făcut bine, întru învierea vieții, iar cei ce au făcut rele întru învierea judecării" (10, 5, 28—29). Ai și pe apostolul Pavel, carele întărește; Trebuie stricaciosul acesta să se îmbrace întru nemurire. (1. Cor. 15, 53). Să știți, că din două substanțe este omul, din trup și din suflet. Trupul e muritor. Când omul se sfârșește în viața aceasta, sufletul nu moare, ci depărtându-se el, moare numai trupul; și până-ce trupul se putrezește în pământ, sufletul e ținut sau în locul luminii, sau în locul întunerecului, pentruca în ziua venirii Domnului din cer. când va veni cu sfinți săi ingeri (Mc. 8, 38), sculându-i pre toți, să se recheme sufletele în trupuri și să se facă dreapta despărțire a celor răi și a celor buni. „Atunci drep-

ții vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor." (Mt. 13, 43), iară păcătoșii și cei fără de lege vor merge în întunerecul iadului, acolo va fi plânsul ochilor și scrâșnirea dinților, precum este scris (Ibid 21, 42).

12. Și pentru ca să nu ai nici o îndoială despre învierea trupului, iață un exemplu din lucrurile lumii acesteia, precum învață Apostolul: *Iată sămânța de grâu moartă, uscată se samână în pământ, și umezită cu roua cerului, după ce s'a putrezit, atunci din nou capătă viață și învie. Cred, cel ce reinviată sămânța de grâu pentru om, pre însuși omul sămănat în pământ să nu-l poată învia. Chiar că și poate și vrea. Căci precum sămânța reinvie ploi, prin astfel sufletele reinvie prin roua Spiritului, precum strigă către Domnul zicând: „Roua cea dela tine sănătate lor este" (Is 26, 19). Sănătate cu adevărat, căci trupurile reinviate ale sfinților nu mai simțesc durere, nu se mai tem de moarte. Căci vor trăi cu Hristos în cer, ceice au trăit după poruncile și îndreptările lui pre acest pământ. Aceasta este viața aceea veșnică și fericită, care o crezi, acesta este rodul întregii credințe și vieții bune, aceasta este speranța pentru care ne naștem, pentru care credem și ne renaștem: pentru aceasta au răbdat profeții și apostolii și martirii suferințe așa strașnice și au primit moartea cu bucurie. Aceasta viața nu o va avea nici păgânul, nici Judeul necredincios, dar nici creștinul care slujește păcatelor și fără delejilor, căci ea este pregătită numai credincioșilor și celor ce t'ădesc în curăție.*

13. Fiind dar astfel lucrurile, iubitorilor, rămâneți în acestaa ce ați învățat și vi s'au predat. Tineți totdeauna legătura ce ați făcut-o cu Domnul, adeca acest Simbol, care-l mărturișiți înaintea ingerilor și a oamenilor. Puține cuvinte sunt, dar cuprind toate tainele. Căci acestea sunt culese pe scurt din toate Scripturile, cași niște perle scumpe adunate într'o cunună, pentru ca, deoarece mulți dintre credincioși știu celi, sau și cei ce știu, dar pentru ocupațiunile vieții nu pot ceti Scripturile, ținându-l în minte să aibă știința cea de lipsă pentru mântuire.

14. Astfel, iubitorilor, ori de umblați, ori ședeți ori lucrați, ori dormiți, ori veghiați, aceasta mărturisirea mântuitoare să o învățaiți în inimile voastre. Să vă fie gândul tot la cer, nădejdea în înviere, dorința la promisiune. Crucea lui Hristos și slăvita lui palimă să o aveți mereu în vedere și de câteori îți va gâdăli vrășmașul mintea au cu frica, au cu sgârșcenia, au cu pofta necurată, au cu mânia, răspunde-i cu amenințare zicând: „M'am lepădat și mă voi lepăda de tine și de lucrurile tale și de ingerității și am crezut D-zeului viu și Filui său, cu al cărui Spirit sunt pecelluit și am învățat a nu mă teme nici de moarte." Astfel vă va păzi pe voi mâna lui Dumnezeu. Astfel va păzi Spiritul tui Hristos intrarea voastră de acum până'n veac (Ps. 120, 8.), dacă cugetând la Hristos veți zice unul altuia: *Fraților ori de veghiem, ori de dormim, cu Hristos împreună să trăim* (1 Tes. 5, 10). căruia slavă în vecii vecilor . . . Amin.

II. Unirea religioasă cu Roma străbună prepară zorii mării izbânzii.

Marii bărbați ai neamului sunt de o părere în afirmarea mării importanțe ce-a avut-o unirea cu Roma în deșteptarea sentimentului național și în consecință în realizarea visului național. Să grăiască cei mai de seamă!

„... Trebuie să știți că chiar descoperirea noastră națională ne-a venit de dincolo, de peste Carpați prin acei Români, cari au fost trimiși la Roma, unde au învățat să fie Români“.

Ion C. Brătianu marele bărbat, de stat, în parlamentul României în ziua de 4 Dec. 1881. (Vezi la Jos. Sterca-Șiuluțui: *O lacrimă ferbinte*; partea V din Memoriu, Sibiu, 1883, pag. 60).

M. G. Obedenariu, distinsul învățat și om de stat, autorul cunoscutelor „Texte macedo-române“ om care a trăit multă vreme în metropola lumii catolice și eră în măsură să cunoască ca nimeni altul catolicismul a scris următoarele despre unirea religioasă a Românilor.

„Frumoasă mișcare a fost unirea Românilor! Fără pașul acesta remarcabil, noi nu am avea astăzi mai multă cultură decât Bulgarii. Mai mult! Înainte de unire nu se învăța în școli decât a cetii, a scrie, a calculă. Apoi se mai învățau de rost psalmii, ceasurile, cântările liturgice. Toată instrucțiunea Românilor se mărginea la aceasta. Nici o idee de geografie, de gramatică, de istorie, de științe exacte, de filozofie. După ce s'a îndeplinit unirea, se trimiteau tinerii români la Roma, în colegiul dela Propaganda. Acolo ei au învățat nu a deveni catolici (pentru că erau!), ci a deveni Români. Ei se renasce ca latini. Monumentele, cărțile, manuscritele, limba italiană chiar și cea de rând, îi învăță, că ei se în de o rasă superioară și că și-ar putea cultivă limba aproape ca și Italianii, mai bine decât Rușii și Bulgarii. Fără unire, noi nu aveam pe Șincai, nici pe P. Maior, nici aceea pleiadă de oameni devotați, de Apostoli ai Românișmului. Uniții sunt aceia, cari ne-au dat primele cărți de învățământ laic, european, apusean, latin. După ce uniții au compus cărțile și deschis școlile, și neuniții au profitat de învățământul național. Șincai a deschis ochii tuturor Românilor; dar dacă el ar fi rămas în satul său și dacă ar fi rămas pravoslavnic, nu ar fi învățat decât să tragă clopotele și să cânte cu un glas slobozit pe nas vecernia după obiceiul Grecilor. Șincai nu s'a format decât în Roma. Dacă uniți nu ne-ar fi deschis ochii pentru a putea privi civilizațiunea latină, poate că am fi fost inghițiți de Muscali. Kievul este antipodul Romei. Facă-se un Român musulman, dacă-i place, însă recunoască partea mare ce a avut-o Unirea la renașterea naționalității române. Iată ce cuget eu despre ea“.

„Că în secolul al 18-lea politica dinastiei Habsburg a încercat să ne aducă sub ascultarea Papei dela Roma, și, neisbutind, ne-a împărțit în două, n'a fost noroc. Dar că din această încercare Români Transilvaniei au ajuns în Cetatea eternă unde a reînviat în ei simțământul gîntei latine, revărsându-se apoi asupra noastră a tuturora: aceasta a fost rara fericire, care dintr'o desbinare religioasă a înălțat neamul întreg spre o unitate de cultură națională.“

Titu Maiorescu lui Iosif Vulcan (vezi „Familia“ numer jubilar la a XI. aniversare Nr. 21—22 Oradea-Mare 1904 p. 243),

Fostul principe moștenitor Carol despre însămnătatea Unirii cu Roma. (*Cultura Creștină, Ian.—Februarie 1920, a. IX Nr. 1—2 p. 1—3.*)

„Sunt foarte fericit, că am avut prilejul de-a asistă, fiind delegat al M. Sale Regelui, la această impunătoare solemnitate.¹⁾ Fără greș voiu fi tălmăciu pe lângă M. Sa Regele a cuvintelor atât de simțite, rostite în numele credincioșilor.

Nu pot să mă gândesc la Blaj, cu atât mai mult nu pot veni în această localitate, fără a fi adânc mișcat. Serbarea de astăzi justifică și mai mult această emoție, de oarece este una din pietrele ce împodobesc crucea așezată pe vârful clădirei, ridicată cu atâta trudă și dragoste de neam de către generațiile trecute. În numele M. Sale Regelui Te salut azi în citadela culturii românești de peste munți, pe cel dintâiu mitropolit unit al României pe veci întregite.

Înalt Prea Sfinței Tale a hărăzit atotputernicul să intru peze visul strămoșilor. În persoana mitropolitului de astăzi România salută cu venerație pe predecesorii lui și pe acei, cari au luptat și s'au jertfit pentru neam. Primiți o frumoasă și glorioasă moștenire. Primiți pe lângă scaunul mitropolitan și moștenirea celui mai puternic izvor de cultură românească.

Când în 1700 s'a făcut unirea sub episcopul Atanasie spre a ușură soarta nenorociților de Români, nimeni, cred nici prieteni nici dușmani mai ales, n'au întrezărit serviciile neprețuite, ce le-a adus această biserică causei Românișmului. În istoria culturii românești, bisericii unite, și mai ales mitropoliei din Blaj, îi revine cîntea de a fi aceea, care a făurit prima legătură intelectuală între Români și țerile învățate ale Apusului. Numele episcopilor Pavel Aron, Inochentie Klein și Bob vor fi veșnic preaslăvite de către Români, căci ei au fost îndemnători și mijlocitorii renașterii culturale române. Grație lor mării cercetători Samoil Klein, Gheorghie Șincai, Petru Maior au putut să redeștepte în sufletul neamului nostru credința sămă-

¹⁾ Consacrarea I. P. S. Sale mitrop. Dr. V. Suciu. 1, I. 1920.

nață pe vremuri de Miron Costân, că suntem o viță străbună, oțelită și curcitoră a lumii, că suntem sânge roman.

Tot de aici au pornit aceia, cari au fost între primii cercetători cu deamănuntul ai problemelor limbii; dela Blaj au plecat August Treboniu Laurian, Alexandru Papiu-Ilarian, Timoteiu Cipariu și alții, cari au studiat semnul nemuririi neamului, graiul strămoșesc, același ori și unde bate sufletul românesc și cari cu veacuri înaintea unirei politice de azi au arătat lumii întregi, că Românii de peste tot sunt un singur neam: uniți prin o putere mai presus de toate schinjirile omenești, uniți prin puterea chiagului aceleiași limbi.

Dar pe lângă aceasta moștenire culturală, predecesorii V' au lăsat și toată munca lor națională și etnică, ale cărei roade se văd strălucite astăzi. Biserica greco-catolică strâns unită cu cea greco-orientală a fost cetatea de nedărâmat, prin care s'a păstrat neatinsă naționalitatea Românilor din Ardeal. Românii nu vor uita niciodată, că aici în Blaj se găsește lângă locul, unde stăm acum, câmpia libertății, la care neuitatul Simion Bărnuțiu a proclamat în 1848 ființa etnică a neamului românesc.

Mare a fost munca acelora, înaintea amintirii, muncii și suferinței cărora ne închinăm cu adâncă evlavie...

„Evenimentul capital, cu urmări norocite pentru prefacerea în mai bine și dezvoltarea în folos general a vieții culturale și, prin aceasta, a celei politice, din trecutul Românilor trăitori peste Carpați, a fost, fără îndoială, unirea unei însemnate părți a lor cu Biserica Romei, unire pusă la cale, și înfăptuită, e știut, cu scopuri politice străine neamului, dar care, din fericire, a sfârșit prin a servi interesele noastre ale tuturor, celor de dincolo, ca și de dincoace de munți. Faptul nu poate fi tăgăduit și afirmarea lui e, desigur, o banalitate. Totuș, față de anumite contestațiuni, o banalitate, dacă mă pot exprima astfel, necesară. Căci prin unire am ajuns în școlile din Apus, din Roma în deosebi, și în cele ale călugărilor crescuți și educați acolo. În aceste școli au venit ai noștri în contact cu clasicitatea greco-romană și cu opera istorică, medievală și modernă, din a cărei învățătură au tras cunoștințe lămuritoare și edificatoare asupra originii romane a neamului și continuității lui, neîntrerupte, pe teritoriul Daciei traiane. Pe baza acestor cunoștințe, prelucrate și propagate printre cei de acasă, s'a restaurat vechea conștiință amorțită, a latinității și autohtoniei noastre și s'a născut — prin colaborarea, de sigur, și a altor elemente și influențe — noua conștiință, vie, a drepturilor naționale. Pentru dobândirea acestor drepturi s'au formulat cererile, precise și pozitive, ale primelor manifestațiuni politice românești de peste Carpați. În cadrele Bisericii unite s'au afirmat, în fine, mai întâiu, aceste cereri și prin lupta și jertfa celui mai mare arhieru al acestei Biserici — Ioan Inocențiu Clain — s'au impus ele opiniei publice din Transilvania“.

DI Alexandru Lepedatu, profesor universitar, fost Ministru al Cultelor și Artelor: (Istoriografia română ardeleană, discurs de recepțiune. Academia română. Discursuri de recepțiune LV. Cultura Națională, București 1923, p. 8.)

„Tot unei influențe venite din apus se datorește renașterea cu care se începe, și pentru literatura noastră, epoca nouă“... „prin aceleași porți (spre vestul luminat) intrară ca niște apostoli, în aureola luminii intensive, acei câțiva bărbați venind dela Roma, care pe lângă știință aveau și focul entuziasmului și cuvântul cald care incinde, atunci au mijit și pentru noi zorile vremurilor nouă. Petru Maior, Gheorghe Sincai, Samuil Claiș (toți trei preoți uniți) și tovarășii lor, au săvârșit minunea resurecțiunii poporul român“ (S. P. Ist. lit. rom. Sibiu „Astra“ 1921 vol. I. p. 2). Iar la p. 168 zice: „Cu începutul veacului al XVIII-lea o parte a Românilor din Transilvania se uni din punct de vedere religios cu Roma. Mișcarea aceasta religioasă avu o influență atât de hotărâtoare asupra întregii mișcări intelectuale la Români, încât cu dascălii Ardeleni cari trăiesc în a doua jumătate a veacului al XVIII și la începutul celui de al XIX-lea începe epoca nouă a literaturii noastre.“

„Astfel au deșteptat scriitorii transilvăneni conștiința noastră națională prin studiul istoriei. Influența lor din acest punct de vedere a fost nemărginită“.

Ovid Densusianu: Lit. rom. modernă, I. Alcalay, București pp. 1—69.

„Ideia latinității și a obârșiei comune, străbătută în Moldova, în Muntenia și în Transilvania, va deveni în veacul XIX puterea cea mare, care va mișca și va porni sufletul românesc, împlinându-l să desăvârșească independența sa și unitatea națională“.

Em. Panaitescu, Latinită e Cristianesimo, I. c. p. 28—29.

„E aproape de prisos să mai amintim că, din punct de vedere cultural, întregul veac al XVIII este dominat de actul Unirii unei părți a Românilor din Ardeal cu biserica latină. Oricât de înșelate ar fi fost speranțele politice puse în acest act, și ori care ar fi fost jocul diplomatic al Austriei în Transilvania, importanța lui culturală domină întreaga chestiune a Unirii: prin contactul cu însăși obârșia neamului nostru, cu Roma, ni s'a întărit conștiința națională. În apărarea rasei lor, cei trei „cavaleri ai idealului național”, Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior s'au istovit în numeroase lucrări de istorie și de filologie. Odată cu litera latină, ei au adus și principiul exclusiv al latinității. Din viziunea orașului etern a pornit, așa dar, curentul latinist ce a fecundat știința și, mai ales, conștiința neamului românesc. Aceasta a fost Unirea cu Roma“.

DI. E. Lovinescu, *Ist. Civilizațiunii rom. rom. mod. I. p. 19. urm.*

„Urmările Unirei au fost neprețuite pentru Românii de pretudindenii.“

„Uniții ducându-se în țările culte din Apus, au învățat să deștepte instinctul național, amorțit de Slavonism, de Grecism și de Calvinism. Episcopii lor s'au străduit să întmeieze școli pentru popor în care fii iobagilor să găsească hrană în tot ce le trebuie, — și au creat la Blaj cel mai puternic focar de cultură românească. De acolo au pornit Samoil Micu (Klein), George Șincai, Petru Maior, . . . și au realizat renașterea Româanismului, — demonstrând, cu documente științifice originea latină a neamului și a graiului nostru, ce era contestată, pe acelea vremuri, de scriitorii străini.“

DI. N. C. Paulescu: *profesor universitar, București: (Sinagoga și Biserica vol II. pag. 169.)*

„Unirea cu Roma s'a făcut din interese naționale și culturale românești.

„Într'adevăr, dacă unirea cu Roma s'a înfăptuit pentru scopuri politice, nu mai puțin adevărat este că ea a fost întrebuițată pentru promovarea celor mai înimente interese naționale: întărirea noastră culturală.

Iar printre bunurile culturale, pe care unirea le-a adus figurează *trezirea conștiinței naționale care a dus la realizarea idealului neamului nostru . . .*

„Dacă trăim în plină tradiție culturală, dacă se pot serba centenare de aceste culturale la Blaj, Beiuș, București și Iași, se datorește urmărilor pe care unirea, cu Roma le-a avut pentru viața noastră culturală. Din aceste urmări s'au împărțășit zecile de mii de pregătitori ai luptei mari pentru desrobire. Cei trei luceferi — Șincai, Clain și Maior, — adăpați dela izvoarele culturai noastre străbune, dela Roma, au putut produce acea *trezire a conștiinței naționale, care ne dă nouă azi posibilitatea de-a serba jubilee culturale . . .*

„Dar, binefacerile unirei cu Roma nu au fost numai de ordin cultural, căci chiar și întreaga noastră organizare politică până la 1848 se datorește deasemeni rezultatelor unirii . . .

„Astăzi numai este riscat a afirma, că biserică unită cu Roma a stat totdeauna și sub toate raporturile în serviciul neamului românesc . . . Constat că dela nașterea sa încoace biserica unită cu Roma a stat neclinită la altarul revendicării câștigate, de-a servi întreg neamul.“

DI. Alexandru Lepedatu, *In vorbirea ținută la sărbările centenare ale liceului „Samuil Vulcan“ din Beiuș (Vezi „Vestitorul“ a. III. No. 12).*

De aceea credem, că decretul de Unire din 1697—8, 1700 ar trebui scrise cu litere de aur în istoria trecutului nostru.

Decretul Sinodului de Unire din 21 Martie 1697.

„Noi, Teofil, din grația lui Dumnezeu episcop al bisericii românești din Transilvania, părțile Ungariei și din cele aparținătoare ei, împreună cu clerul acelei biserici, prin aceste dăm de știre tuturor cărora se cuvine: că ținând noi sobor mare în trecută lună Februarie în Alba Iulia, cu învoirea tuturor am hotărât, că ne întoarcem la sânul maicii biserici romano-catolice și că ne unim cu ea, primind, mărturisind și crezând tot ce primește și mărturisește aceea. Și mai ales mărturisim acelea 4 puncte în cari până acum nu ne înțelegem:

1. Recunoaștem că Papa dela Roma este capul văzut al întregii Biserici creștine lăfite pe suprafața pământului.

2. Mărturisim că afară de cer, locuința celor fericiți, și iad, țemnița celor osândiți, mai este și un al treilea loc, în care se țin și se curățesc sufletele neispășite și necurățite încă.

3. Nu ne îndoim că pâinea azimă (nedospită) este materie suficientă (potrivită, validă) pentru Cina Domnului și Jerfa Liturgică.

4. Credem că Spiritul sfânt, a treia persoană a Treimii, purcede (iesă) și dela Tatăl și dela Fiul; primim, mărturisim și credem și toate celelalte câte primește, mărturisește și crede Sfânta Maică Biserică Catolică Romană.

Premiând Mărturisirea credinții, cer în schimb dela Majestatea Sa Sacratissimă, Crăiască și Regească următoarele trei lucruri:

I. Preoții și monahii de ritul grecesc să fie făcuți părtași de aceleași privilegii și drepturi, de cari se bucurară deja nu numai preoții bisericii Romano-catolice, dar chiar și Arianii, Luteranii și Calvinii.

II. Ca în fiecare parohie unde este paroh, să fie casă parohială, ca să nu fie silit parohul a locui în casă străină sau pe teritor strein.

III. Ca dreptul de dispunere asupra preoților să fie la episcop și nu la mireni a pânacă cum.

După acestea subscriu astfel:

Aceste la cerem cu umilință dela Maj. Sacr. Cr. și Reg. Noi numitul episcop Teofil și întreg clerul și ne obligăm la celea amintite în fața R. P. Pavel Baranyi, preotul bisericii romano-catolice din Alba Iulia.

Spre crezământul și întărirea căroră am scris cu mâna noastră și am întărit, atât cu pecetea episcopescă, cât și cu cea a sinodului.

Dat la Alba Iulia, 1697, ziua de 21 Martie.

TEOFIL episcopul și întreg clerul."

(Nilles: Symbolae, vol. I. p. 169).

Decretul de unire din 7 Octomvrie 1698.

„Noi mai jos subscrișii Vlădica, protopopii și popii bisericilor românești dăm în știre tuturor căroră se cuvine, mai vârtos țării Ardealului. Judecând schimbarea acestei lumi înșelătoare și nestarea, și nepierirea sufletelor, căruia în măsură mai mare trebuie a fi decât toate, din bună voiea noastră ne unim cu biserica Romei cea catolică, și ne mărturisim a fi mădularele acestei biserici sfinte catolice a Romei prin această carte de mărturie a noastră, și cu acele privilegii voim să trăim, cum trăesc mădulările și popii acestei biserici sfinte, precum Înălția Sa Impăratul și Incoronatul Craiul nostru în milostenia decretumului Înălției Sale, ne face părtași, care milă a Înălției Sale nevrând a o lăpădă, cum se cade credincioșilor Înălției Sale, această carte de mărturie și Înălției Sale și țării Ardealului o dăm înainte, pentru a cărei mai mare tărie dăm și subscrierile mâinilor noastre.

S'a dat în Belgrad în anul D-lui 1698, în ziua 7 a lui Octomvrie."

„Inșă în acest chip ne unim și ne mărturisim a fi mădulările sfintei biserici catolice a Romei, cum pe noi și pe rămășițele noastre din obiceiurile bisericii a răsăritului să nu ne clătească:

Ci toate ceremoniile, sărbătorile, posturile cum până acum așa și de acum înainte să fim slobozi a le ținea după calendarul vechiu; și pre cinstitul Vlădica nostru Athanasie nime până în moartea Sfinției Sale să n'aibă putere a-l clăți din scaunul Sfinției Sale.

Ci tocma de i-s'ar întâmplă moarte să stea în voiea Saborului pe cine ar alege să fie Vlădică, pe care Sfinția Sa Papa și Înălțatul Impăratul să-l întărească, și Patriarchul de sub biruința Înălției Sale să-l hirotonească, și dregătorii protopopilor cari sunt și vor fi nici într'un fel de lucru nime să nu se mestece, ci să se ție ca și până acum.

Iar de nu ne vor lăsa spre noi și pre rămășițele noastre într'această așezare, pecetele și iscăliturile noastre, care am dat, să n'aibă nici o tărie. Care lucru l-am întărit cu pecetea mitropolii noastre pentru mai mare mărturie.

(L. S.)

(Inscripția sigilului)

Aceasta este pecete Mitropolie Belgradul.

„Și așa ne unim acei ce-s scriși mai sus toată legea noastră, slujba bisericii, liturgia și posturile și darul nostru să stea pe loc. Iar de nu ar sta pe loc acelea nici

aceste peceti să n'aibă nici o tărie asupra noastră și Vlădica nostru Athanasie să fie în cap (m. p.) și nime să nu-l halbutaluească.

Subscrierile arhidiaconilor.

Părintele Gheorghe	din Hațeg	protopop L. S.	"	Gheorghe	" Dali	"	"	"
" Ioan	" Hunedoara	" " "	"	Mihail	" Gherla	"	"	"
" Iancu	" Deomal	" " "	"	Ștefan	" Chiuar	"	"	"
" Nicolae	" Sebeșulsăs.	" " "	"	Ioan	" Cora	"	"	"
" Ilie	" Blazea	" " "	"	Simeon	" Secal	"	"	"
" Ștefan	" Căței	" " "	"	Ioan	" Cheza	"	"	"
" Macavei	" Nimidgea	" " "	"	Radu	" Dincolun	"	"	"
" David	" Uifalău	" " "	"	Ioan	" Moh	"	"	"
" Ioan	" Chelian	" " "	"	Toma	" Racovița	"	"	"
" Gheorghe	" Bistrița	" " "	"	Sava	" Seliște	"	"	"
" Ctin	" Hopârta	" " "	"	Aron	" Făgăraș	"	"	"
" Gavril	" Orăștie	" " "	"	Daniil	" Făgăraș	"	"	"
" Mihail	" Palata	" " "	și alți 11 : Total 38 de protopopi.					

(Vezi Nilles : Symbolae, vol. I. p. 203 și urm.)

Decretul de Unire din 5 Septembrie 1700.

"Noi subsemnații : Episcopul, protopopii și tot clerul bisericii românești din Transilvania și din părțile unite cu dânsa facem cunoscut prin aceasta tuturor celor ce se cu vine și mai ales ordinelor țării Transilvaniei; că considerând nestatornicia vieții omenești și nemurirea sufletului (de care trebuie să avem cea mai mare grijă din toate) am încheiat liberi și de bună voie din îndemnul lui Dumnezeu unirea cu biserica romano-catolică, și ne declarăm prin aceasta membrii ai Sf. Maice biserici romano-catolice, primind, mărturisind și crezând toate cele ce primește, mărturisește și crede aceasta, mai vârtos acele patru puncte, în care ne păream până acum a fi desbinați, cari ni se propun și prin grațiosul decret și prin diploma Maiestății Sale Imperiale și prin a eminentisimului Arhiepiscop, din care cauză vrem ca și noi să ne bucurăm de toate acele drepturi și privilegii, de cari se bucură preoții aceleiași sfinte Maici biserici după sfintele canoane, și după legile foștilor regi ai Ungariei, așa și noi după prenumitul decret al Maiestății Sale Imperiale Regale și a eminentisimului Arhiepiscop, să ne bucurăm de acum înainte ca membri ai aceleiași biserici.

Intru mai mare credința și tăria acestora am întărit acest manifest al nostru cu subscrierea mâinii noastre și cu sigilul sfintei mănăstiri din Alba-Iulia și cu sigilele proprii uzuale.

Alba-Iulia în 5 Sept. anul 1700.

Arhiepiscopul ATHANASIE."

Arhidiaconi cu preoți.

Daniil	din Ilia	cu 20 preoți	Vasile	" Calbor	" 35 "
Teodor	" Criș	" 20 "	Idomir	" Bargis	" 9 "
Gavril	" Bistrița	" 15 "	Vasile	" Brașov	" 25 "
Toma	" Vinți	" 24 "	Gheorghe	" Ohaba	" 40 "
Ioan	" Hunedoara	" 50 "	Vasile	" Supădure	" 26 "
George	" Hațeg	" 35 "	Ioan	" Lopand	" 16 "
Nicolae	" Sebeșul săsesc	" 35 "	Constant.	" Scaunul Vidrei	" 9 "
Petru	" Dalva	" 30 "	Petru	" Gyógis	" 27 "
Vasile	" Gherla	" 39 "	Adam	" Orăștie	" 25 "
Sebastian	" Săliște	" 15 "	Ioan	" Calian	" 30 "
Petru	" Sibiu	" 33 "	Radul	" Colun	" 40 "
Maxim	" Frec	" 21 "	Constantin	" Socuț	" 28 "
Staniil	" Viștea	" 46 "	Macavei	" Nimița	" 25 "
Radu	" Berivoi	" 56 "	Ioan	" Chinezd	" 40 "
Cristea	" Treiscaune	" 18 "	Matei	" Lăpus	" 27 "

Teodor	din	Lemeni	cu	36	preoți	David	din	Uifalău	cu	46	preoți
Teodor	"	Riușor	"	45	"	Ștefan	"	Sân-Mihai	"	25	"
Simeon	"	I. Săruad	"	10	"	Vasile	"	Sintul	"	7	"
Andrei	"	Șimleu	"	24	"	Ioan	"	Lazar	"	15	"
Simeon	"	Ilyésfalva	"	40	"	Petru	"	Alba-Iulia	"	22	"
Dimitrie	"	Bacai	"	37	"	Adam	"	Cugir	"	24	"
Mihail	"	Calota	"	30	"	Gheorghe	"	Bity	"	35	"
Pascal	"	Turda	"	28	"	Arhidiaconi din Maramureș:					
Ioan	"	Diomal	"	45	"	Ilie	din	Soldobis	cu	9	preoți
Ctin	"	Hapâarta	"	24	"	Lucaciu	"	Selis	"	9	"
Ioan	"	Senghel	"	45	"	Vasile	"	Comlis	"	41	"
Ioan	"	Săcal	"	26	"	Total 54 protopopi (arhidiaconi) și 1563 preoți.					
Simeon	"	Silvaș	"	26	"	(Vezi Nilles: Symbolae vol. I. p. 247 și urm.)					

III. Ziua de izbândă: 1 Decembrie 1928.

Spre Alba-Iulia: 1918!

Înbătăritul conglomerat de popoare eterogene, imperiul austro-ungar, trosnea din toate închieturile sub loviturile puternice dela Marna, Salonic și Piave. Cercurile ruginite plesneau de pe trupul lui îmbătrânit unul după altul.

Popoarele subjugate, electrizate de principiile de autodeterminare ale marelui prooroc al naționalităților, Woodrow Wilson, răsuflau a libertate, sorbeau în extaz aerul proaspăt al libertății de mult negustate.

Ochii Românilor Ardeleni se îndreptau plini de încredere spre ceata bărbaților lor de frunte: Iuliu Maniu, Vaida-Voevod, Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Aurel Vlad, Octavian Goga ș. a. Toți neîndreptam privirea spre cetatea libertății și a pătimirii naționale, *Alba-Iulia*, unde era să se rostească cuvântul definitiv, mântuitor, aducător de pace. O însuflețire de nedescris a cuprins toate inimele române dela o margine la alta a României. Trenuri nesfârșite vărsau lumea românească spre cetatea lui Mihai. Persoane de toate categoriile, țărani, preoți și alți intelectuali cu trenul, pe jos, singuratici și în cete, înaintau împodobiți cu tricolorul atâta vreme huiduit, batjocorit, acum însă înfipt cu atâta curaj pe pepturi, pe pălării, pe clădiri. Stăpânii de ieri se retrăgeau timizi, neputnicioși, la o parte, din fața valului cutropitor al Românilor ce grăbiau spre cetatea libertății pentru a și spune cuvântul. Doar la Cucerdea au îndrăsnit a-și arăta ura prin tragerea de focuri asupra unui tren al gărzii naționale române.

Cetatea lui Mihai via de mulțime. Din toate părțile înaintă poporul cu preoți înfrunte, cum a cântat A. Mureșanu, întonând neîncetat cântări naționale. Dintre toate se ridica spre văzduh ca o continuă strigare și dorință nestăvilită, strofa atunci făurită: „Trăiască România Mare cu Bucovina și Ardeal.” Salutul încă nu era altul decât: „Trăiască România Mare!”

Cetatea de pe cotă era ocupată de gardă în costum național. Moșii lui Iancu slăteau pe ziduri ca vulturi apărători.

Pătrunderea în sală era anevoia. Fratele dlui Goga, Eugen, strigă în gura mare: „Dați loc fratelui lui Goga. Vin dela Paris cu știri importante pentru Dl Maniu!” Lumea se dă la o parte; după privilegiați ne vărăm și noi câțiva tineri dornici de-a pătrunde în sală cu orice preț. Am ajuns.

Sala Redutei, unde s'a ținut memorabila adunare, cam neîncăpătoare, țixită până la surprare. Bătrânul badea Gheorghe de Băsești vorbea cu glas de foc, ca un prooroc ce și-a văzut visul cu ochii. Descinde sedința. Vorbește dl Ciceo-Pop, Iuliu Maniu, Episcopul Radu, în sfârșit Dl Vasile Goldiș citește Moșiunea cu cuvinte lapidare.

La urmă adunarea prin rostul președintelui ei, Badea Gheorghe Pop de Băsești anunță hotărîrea alor 5 milioane de Români de-a se uni cu patria mamă, *România liberă și independentă pe veci!*

„Cu condiția... — răsună un glas rătăcit de pe o tribună.

„Fără condițiuni, fără condițiuni!! repetă mulțimea fără de sfârșit.

Actul s'a terminat. Frunțașii au ieșit să vorbească celor 100.000 țărani adunați la *Alba-Iulia* și să le comunice rezultatul adunării reprezentanților și delegaților națiunii române din Ardeal. Jertfa de prinos s'a adus pe altarul națiunii. Lumea se împărăștia biată de delir. Doar niște trenuri și care de germani rătăciți arătau sfârșitul unei ere ce apunea. Am alergat la vetre pentru a pregăti primirea fraților Zilele de sânge începură atunci!

P. Dr. Tăutu
profesor,

Din evanghelia pătimirii noastre ...

Golgota... Sună atât de sinistru acest nume; și totuși, e atât de simbolic... Golgota este simbolul sălbăticeii omenirii abrutizată de stăpânirea întunericului; Golgota este simbolul învierii, a mântuirii

neamului omenesc din sclăvia milenară a celui fără de lege și fără D-zeu.

În tocmai ca și omenirea, își are Golgota sa și neamul românesc: Platoul cetății: *Alba-Iulia*

este Golgota neamului românesc. În jurul acestei cetăți s'au concentrat toate aspirațiunile poporului român în mucenicia lui de veacuri. Când legendarul *Mihai Viteazul* la 1 Nov. 1599 intră triumfător în această mistică cetate, ea deveni centrul nădejilor unui neam, care *voia să trăiască*. Dar duhul răsvrătirii a făcut în scurt timp, din Alba-Iulia simbolul suferinței, Golgota unui neam, care *un voia să moară*. Aici și-au făcut mucenicia frângerii pe roată la 1784 cei mai curajoși fii ai acestui neam: *Horia și Cloșca*. Sângele lor a vrăjit acest loc, ca să fie loc de mântuire, unde să se desăvârșească praznicul Invierii neamului românesc schingiuit atâta amar de vreme, masacrat și, în cele din urmă, ars pe rug.¹⁾ Aici s'a pecetluit la 1 Dec. (18 Nov.) 1918, în marea adunare a celor peste 100,000 de Români din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, încheierea României. Mari prin rezoluțiunea: „*Adunarea națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, decretează unirea celor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România.*”

Aci s'a înfăptuit România Mare! Un neam, crezut mort, s'a ridicat deodată ca un singur om, sorbind viață din sângele martirilor săi. După ce Basarabia și Bucovina rând pe rând se alipiră la Țara Mamă, veni Transilvania la rândul ei să desăvârșească unitatea politică a poporului român în cetatea Alba-Iulia, unde — mai apoi se încoronă cel dintâiu rege al tuturor Românilor: Ferdinand I.

Așa este Alba Iulia, Golgota suferințelor noastre, pământ udat cu sângele mucenicilor neamului; Golgota Invierii și a izbăvirii noastre ca neam, care după ce a fost baljocorit și schingiuit, și pe urmă crucificat, a înviat aici cu puteri nebănuite de către cei, cari nu înțelegeau, pentru că nu voiau să înțeleagă; Alba Iulia este simbolul unității noastre naționale. A trebuit să treacă acest neam prin un martiraj de veacuri, până ce pe Golgota suferințelor lui să răsară învierea din Alba Iulia.

Și când prăznuim miracolul Golgotei noastre naționale și redeschidem evangheliile patimilor, ochii noștri se opresc asupra tributului de jertfă adus de către Biserica noastră pentru triumful idealului, care ne-a vrăjit inimile stăpânindu-le cu o putere irezistibilă. Ce-a avut mai bun, ca forță fizică, între credincioșii săi, au fost duși hrană Molohului îngrozitor, care zguduise din temelii toată organizația culturii și civilizațiunii omenești. Cei rămași acasă: preoți și dascăli, lumina poporului, singura lui nădejde și mângâiere în vremuri de răstribite, au fost imprăstiați și chinuiți de către dușmanii seculari, cari credeau

¹⁾ La Giurcuta lângă Huedin au fost arși pe rug 44 de Români; iar la Făget au fost uciși peste 100 de oameni. Kirijescu, Istoria războiului p. întregirea României II. p. 525.

că se vor realiza cuvintele Scripturii: „Bate voiu păstorul și se vor risipi oile.” Toată preoțimea noastră din acele zile și-a avut partea sa de jertfă. Unii alungați au luat lumea în cap refugiindu-se prin ascunzișurile pădurilor și munților; alții, câteva sute, au fost deținuți și deportați prin cele lagăre, unde și-au petrecut viața amară în nădejdea izbăvirii, ce va să vină. Mulți au murit îndurând chinuri grozave în timpul surghiunului, alții în urma acestor suferințe.

Că ce suferea un deținut, cunosc din suferințele suportate și istorisite de protopopol Șimandului de pe aceea vreme: A. Târziu, mort la 1927. Acest înflăcărat român și neobosit membru al partidului național din Ardeal, a fost luat cu forța de către bandele săcuiești, la 1919, când săvârșia slujba Paștilor în Chereș, comună fruntașă în jud. Arad. Până la Chitihaza a suportat cu răbdare de mucenic zece (10) bătăi din partea călăilor Ardealului. Schingiuit împreună cu parte 200 de țărani din părțile Aradului, a fost deportat la Mezötur, de unde în ziua de 25 Aprilie fu trimis, împreună cu ceilalți, la Budapesta. Din Babilonul suferințelor alor mii de mucenici ai neamului, a putut scăpa abia după ocuparea Budapestei, când — cum spunea el — „au venit Arhanghelii din cer ca să ne mântuiască.” „Aveam nădejdea neșovăielnică, — zicea — că Dzeul acela, dela altarul căruia am fost smuls în ziua Invierii, nu va lăsa nepedepsită o faptă atât de păcătoasă.” — Și nu s'a înșelat.

Dar asasinatelor fără păreche în istoria sălbătăciei omenești, de cari n'au putut fi crutați nici preoții noștri, pentru un singur păcat, că: *erau și se declarau români!* Părintele Mihai Danilă din Dijir. j. Bihor; Izidor Silaghi Popbicău j. Satu-mare, au fost mucenicii, cari schingiuiți în modul cel mai barbar, au pecetluit cu sângele lor iubirea de neam...

Să nu mai scormonim cenușa jefelor aduse de Biserica noastră pentru înfăptuirea unui ideal, pe care azi mulți — poate nu-l mai înțeleg. Nu-l înțeleg, pentru că a devenit o realitate, o realitate încheată la 1 Dec. 1918 la Alba-Iulia. Atunci s'au pus pecețile, pe cari nici porțile iadului nu le-au putut rupe. Au curs lacrimi, — e drept — s'a vărsat sânge, dar din acestea s'a plămădit învierea de obște a neamului românesc dela Nistru și până la Tisa. Ajungă să constatăm, că taina puterii de viață a acestui neam trebuie căutată în bisericuțele modeste dela țară. Slugitorii ei au fost preoții din cele mai îndepărtate vremuri și până în zilele noastre. A simțit-o aceasta dușmanul, pentru aceea pe ei i a luat a țintă, în rândul întâiu.

Recetind acum evanghelia pătimirii noastre, să vărsăm o lacrimă întru amintirea acelor, cari, jertfindu-se pe sine, n'au avut fericirea să vadă visul cu ochii; să-i binecuvântăm împreună și pe aceia,

cari înfrânți de greul suferinței, s'au mutat la cele vecinice, cu gândul liniștit, că ne-au lăsat moștenire o țară mândră și bogată; să ne închinăm în fața jerlei generației mari întemeietoare de țară.

Dar să nu se uite, că recunoștința noastră nu mai atunci va fi deplină, dacă, pe lângă preamărire vom arăta și prin fapte, că suntem vrednici urmași ai acelor, cari s'au jertfit pe sine cu totul pentru mântuirea noastră. Chemarea noastră a generației de astăzi, ca și a celeia de mâine, este să fim de-apurarea treji și să veghiem cu încordare asupra tezaurului câștigat cu atâtea jertfe. Să nu uităm, că o țară nouă și frumoasă, o țară mare și bogată, cum este scumpa noastră Românie, se susține și întărește prin conlucrarea armonioasă a tuturor forțelor, cât de modeste să fie acele, împlinindu-și fiecare misiunea ce o are, ca și membru al organismului social; nutrirind în sine sentimentul moral al datoriei pentru neam și țară, sentiment izvorit dintr'o conștiință morală creștină. Stăpâniți fiind cu toții de acest sentiment și de aceasta conștiință morală, va dispărea materialismul speculațiilor mârșave, izvorit din nesațioasa poftă de câștig fără muncă cinstită,

care subminează temelii statelor și duce popoarele la perire. Conștiință morală, muncă cinstită și dragoste neșarmurită către neam și lege, aceasta va fi cea mai frumoasă recunoștință ce o vom aduce, ca prinos de admirare acelor, cari ne-au hărăzit nouă România Mare; aceasta o așteptăm dela noi neamul în aceste vremuri de grele și anevoioase refaceri, când dușmanii noștri seculari, ca și un leu răcnind — vorba S. Scripturi — aleargă cercând să zădărnicească cimentarea legăturilor firești între fiii aceluiași neam.

Drept aceea, cuvine-se în aceste clipe de primenire națională, să ne întrebăm, dacă flacăra luminilor învierii dela Alba-Iulia au fost în stare să aprindă în sufletul nostru focul sacru, lege și țară, pe care au avut-o mucenicii neamului. Să ne întrebăm, ce s'a făcut pentru aceasta Biserică, care ne-a deșteptat și ne-a păstrat în cotinuu vie conștiința națională? cum o sprijinesc aceia, cărora prin ea li s'a păstrat o moștenire atât de prețioasă, cum i se răsplătește jertfa adusă? — Să ne revizuim, întâiu, conștiințele în fața acestor întrebări și, apoi, să răspundem!

Dr N. Flueraș.

Zile de slavă.

Neamurile sunt prinse în hora morții. Armatele puterilor centrale pretutindeni sunt pe pământ străin. Ca un uriaș tăvălug s'au prăvălit mai ales preste țărișoarele mici, cari au avut îndrăzneala să sară întru apărarea libertății, independenței și aspirațiilor lor naționale. Pe rând sunt zdrobite Belgia, Serbia și România, iar pe frontul aliaților, spre care erau ațintite privirile tuturor celor asupriți nu se produce nici un eveniment mai însemnat, care să toarne viață nouă în nădejile ce sub loviturile nemiloase ale nenorocirilor căzute ca grindina asupra bietului nostru neam, erau aproape moarte.

Deodată ne sosesc știrile, subțiate prin retorta strașnicei cenzuri, că milioanele de soldați americani și-au început, ba aproape și-au și terminat debarcarea pe pământul francez udat cu atâtea sânge eroic, apoi că Austria a îndurat un dezastru ireparabil la Piave, că asupra Germaniei s'a repurtat o fulgerătoare izbândă la Marne, unde americanii au trecut cu strălucire botezul focului. Incheieturile statelor centrale încep să troznească: se produc mișcări disolvante în masse, un prooroc nebun pornește în Ungaria curentul defaistist. Ochii noștri împăinjenți de atâția lacrimi, încep să întrezărească conturile apropiatei păci ce se delineau seducătoare pentru noi, cei ce eram închiși până acuma în această temniță a tuturor libertăților naționale, cetățenești și politice, care era Austro—Ungaria, iar fantezia noastră înviorată broda pe acest fond viitorul neamului nostru cu firele trandafirilor ale nădejilor. Simțiam cu toții fiorii unor mari prefaceri. Fiorii de nădejde ni se deșteptau la nouă viață și se întăreau prin apariția din când în când a lui Iuliu Maniu printre

noi, venind să cerceteze pe Blăjenii internați aici. Dar dușmanul nu era încă cu amândouă umerele culcat la pământ. Cu toate că-și vedea cu ochii holbați de spaimă sfârșitul, totuși nu înceta să-și varse și ultimul venin asupra noastră. Bătrânul prooroc al șovinismului maghiar, care azi își plimbă *generoasele* idei asupra păcii durabile în tot atât de *generoasa* Germanie, în acel apus de soare al stăpânirii ungurești era frământat de idei întrucâtva diverse de acele ce azi îi chinuesc sufletul de mare umanitar: vroia să despartă neamul românesc îndouă printr'o zonă culturală maghiară trasă dealungul Carpaților, iar în Ardeal vroia să amuțească glasul conștiinței în școlile noastre românești cu ajutorul supravegherii permanente a educației fiitorilor conducători prin poliția școlară instituită de el în persoana comisarilor ministeriali trimiși în coastele fiecărei școli românești.

Eram în ajunul deschiderii anului școlar la școala noastră normală din Oradea și eu primisem dela corpul profesoral însărcinarea, să merg la Beiuș, unde petrecea atunci regretatul mare episcop Radu, pentruca să-l înduplec a nu deschide școala normală, până când Ministrul nu-și va revoca comisarul, deoarece profesorii nu mai aveau nervi ca să suporte vexațiunile și jicnirile acestui stupid organ al ideii de stat maghiare. Episcopul Radu cu mîntea sa luminată întrezării numai decât marele pericol ce ar fi comportat acel pas pripit, știind foarte bine, că ungerii numai aceasta o pândesc, ca să justifice închiderea și de aceea eu a trebuit să mă întorc la Oradea cu răspunsul, că: „și dacă vor tăia lemne pe spatele profesorilor, ei trebuie să deschidă școala, căci ungerii

numai acest pretext îl aşteaptă, ca să suprimă imediat şcoala; într'asta însă vom protesta tot mereu la Minister contra comisarului, până când se va vedea silit a-l revoca." Pe când sosesc cu acest răspuns la Oradea şi pe când mă gândesc la modul cum să-l comunic bieţilor profesori atât de chinuţi şi hărţuiţi de acel călău pedagogic, norocul vine să mă întâmpine în forma unei ştiri strecoreate cu multă dibăcie prin gazetele ungureşti de dimineaţa, aşa, ca cititorul nedepins a cetii printr'şire să nu poată afla de loc adevărul. Ştirea era, că armata dela Salonic a rupt frontul Bulgarilor. Simţam instinctiv importanţa acestui eveniment care era egal cu împăturarea întregii armate de sud şi cu provocarea unei grabnice repercuţiuni decizive şi pe frontul occidental, în urma căreia se vor sfârşia zăvourile cari închideau temniţa atâtor neamuri vrednice şi dornice de o soartă mai bună. Hărţuite din toate părţile, puterile centrale acum, când îşi vedeau aproape sfârşitul, începură, cu o zmerenie ce se potrivise atât de puţin cu îngâmfarea lor fără pereche de adinea ori, să implice pacea. Poporul american dictează condiţiunile preliminare şi între ele cea mai principală este *autodeterminarea*, prin care se proclama în chip solemn principiul, care trebuia să aducă dezrobirea naţionalităţilor, pe cari statele poliglote le ţineau în chip violent înglobate în uriaşele lor cadavre. Austro—Ungaria e silită să primească aceste condiţiuni, care însemnau lichidarea ei şi îngroparea păcătosului sistem al dualismului, prin care s'a practicat atâta amar de timp zugrumarea alor zeci de milioane de oameni de o mână de unguri şi nemţi privilejaţi. Ungurii în fanatica lor convingere despre hegemonia lor inalienabilă asupra popoarelor ţinute de ei în mizerie şi întunecime nici nu bănuiau prăpastia, în care s'au aruncat de bună voie prin acceptarea condiţiunilor preliminare de pace. Imi este şi acum viie amintirea acelor documente de stupiditate omenească, prin cari presa maghiară încerca să amăgească opinia publică maghiară, că punctele wilsoniene sunt favorabile structurii politice de atunci a Ungariei şi că astfel prin pace va fi salvardată pe deplin *integritatea ei teritorială*. Noi însă ştiam cu toţii, că acceptarea acelor puncte înseamnă prăbuşirea stăpânirii ungureşti şi zorile unei ere de libertate şi de unitate politică cu fraţii de pretutindenea. Dar conştiinţa aceasta ne impunea o datorie formidabilă: de a ne striga cu riscul vieţii voinţa neclătinată de a uza fără de nici o restricţiune, ori rezervă de dreptul de *autodeterminare*. Atât poporul din Ardeal, cât şi conducătorii lui au fost la înălţimea aceluia moment istoric. Alexandru Vaida-Voevod într'un elan de vitejie neînfrănată citeşte în Parlamentul unguresc, în faţa sălbaticilor că ai ai neamului nostru hotărîrea luată aici la Oradea în casa avocatului Dr Aurel Lazar, că neamul românesc înţelege să fie de acum stăpân deplin preste soartea sa şi declară de incompetentă reprezentarea lui prin Statul ungar. Efectul acestei declaraţii eroice a fost atât de fulminant, încât ungurii au rămas uluiţi şi în loc să deslănţuiască obicinuitele furtune parlamentare

turanice au preferit să recurgă la tradarea unor Români, cari au avut laşitatea, ca în acel moment sfânt al supremului eroism al neamului lor, care făcea ultima sforţare spre a şi salva viaţa, să facă contra-declaraţie, că Românii doresc să trăiască şi pe mai departe într'o comuniune de stat cu ungurii. Tradarea la nimic nu le-a folosit ungurilor, doar atâta, că au înscris o pagină glorioasă în istoria partidului liberal român, care adăposteşte azi în căsuţa lui curată pe unul din autorii acestei mari înfăptuiri naţionale.

Poporul român din Ardeal şi-a spus cuvântul său irevocabil şi aşteaptă gata la orice sacrificiu întruparea lui. La atingerea suflului apocaliptic al timpurilor, pe cari le străbăteam, din adâncimile acestui suflet chinuit o mie de ani s'au răscolit deodată toate valurile de revoltă pentru nedreptăţile suferite, umilirile, asupririle, batjocurile îndurate dela îngâmfaţii unguri, a căror putere meşteşugit prolongită până acuma o vedeă prăbuşindu-se în ţărână. Armatele austro-ungare sunt cu desăvârşire zdrobite, Regele e silit să lase guvernarea pe mâna Contelui Mihail Károlyi, cu care se înscăunează pe ruinele fostei Ungarii monstrul roşu al revoluţiei. Noul guvern revoluţionar trimite delegaţi la comandantul armatei dela Salonic, Franchet D'Espérey, ca să ceară armistiţiul. Dar ungurii nu s'au desmeticit încă nici acuma, când apele potopului au ajuns până la culmile cele mai înalte ale putredului lor edificiu de stat, idea nebună de stat unitar maghiar nu li-a scos-o din cap nici baia rece ce au luat-o în potopul acesta al revoluţiei. Ei se gereză şi acuma ca reprezentanţi ai Statului ungar şi trebuie să li o spună Franchet D'Espérey cu concisiunea aceea lapidară, care caracterizează spiritul limpede francez, că ei nu mai au dreptul să vorbească decât în numele maghiarilor. Lovitura ce a dat o generalul francez orgoliului maghiar cu sabia ascuţită de amândouă laturile a sarcasmului a fost într'adevăr magistrală, căci în acelaş timp în care l'a rănit drept în inimă pe duşman, a tăiat şi legăturile cu cari ne ţineă în sclăvie pe noi de atâtea veacuri.

Măreţa acelor zile nu se poate descrie. Un val de însufleţire ce ţinea de paroxism s'a prăvălit deasupra satelelor şi oraşelor româneşti, pretutindeni se înfiinţau gărzile naţionale şi sfaturi naţionale. La Arad se aşează centrul organizării armate a naţiunii sub conducerea neînfricatului Ştefan Ciceo-Pop. Mulţimile cu degetele ridicate spre cer, tună pretutindeni jurăminte de a lupta pentru drepturile naţiunii până la ultima picătură de sânge. Ofiţeri reînforşi dela armată, tineri însufleţii, clerici, preoţi, mireni cutrieră cu neînfrănat curaj satele purtând prin toate colţurile româneşti evanghelia desrobirei naţionale şi ordinul de a merge la marea adunare dela Alba-Iulia. Organizarea s'a făcut cu atâta iuţeală, încât în mai puţin de o lună erau organizate sfaturile şi gărzile naţionale şi designaţi delegaţii pentru Alba-Iulia nu numai în satele româneşti, cari actualminte sunt incorporate în România, ci şi în cele ce durere au rămas în afară de graniţele noastre. În judeţul Bihorului eu am avut însărcinarea aceasta cu privire

la satele din plasa Valea lui Mihalai și Diosig și m'am achitat, cu toate că nu odată am avut să mă întâlnesc cu baionetele gărzilor ungurești, cari erau bine înarmate, pe când ale noastre făceau serviciu cu ciomege și totdeauna eram pândit și urmărit de jandarmii unguri. Este limpede, că nici ungurii nu stau cu mâna 'n sîn; și ei se organizează. Și având pe partea lor sprijinul puterii, organizarea lor amenință cu cutropire slabele noastre puteri. De pretutindeni sosesc vești de sălbătăcii comise de gărzile ungurești contra Românilor, menite să ne intimideze. Dar inima a stat tare în fiecare piept de Român adevărat: eram conștii, că soarta neamului românesc din Ardeal este depusă în mâinile noastre, căci, dacă acest neam ar fi spus la Alba-Iulia, că nu se desface de cadrele statului ungar, înzădar s'ar fi vărsat sângele celor 800,000 de ostași români, deoarece în acest caz marele areopag al națiunilor n'ar fi putut în contra autodeterminării decretă unirea noastră cu patria-mamă. Și această conștiință ni-a inspirat curajul neînfricat și hotărârea neînfrântă de a merge printre baionetele ungarilor și în contra amenințărilor, că ne vor arunca în aer trenul, la fântă, la Alba-Iulia, ca acolo să strigăm lumii în numele neamului nostru din Ardeal, *că ne unim pe veci cu patria mamă*. Știam, că va trebui să ne întoarcem din nou între dușmani, cari nu ne vor ierta niciodată, știam, că până ce vor sosi până la noi dorobanții ce începuseră

să scoboare muchiile Carpaților noi vom fi ținta furiei maghiare, dar nimic nu ni-a putut ispiti. Meritul Ardealului și al conducătorilor de atunci este, că, la această cotitură cotitură a istoriei neamului românesc, a fost la înălțimea momentului solemn. Și de aceea nu este patriotic a contesta contribuția acestui colț de țară la înfăptuirea idealului național sau a detrage din importanța actului dela Alba-Iulia.

Un popor și-a afirmat acolo dorul la o viață trăită împreună cu frații săi de pretutindenea, un popor aproape dezarmat a avut bărbăta să înfrunte urgia unor dușmani, cari dispuneau încă de suficientă forță armată spre a ne extirpa. În chip deosăbit aceste părți au tot dreptul să-și revendice cea mai însemnată parte din măreția acelor zile eroice, pentru că salvarea dorobanțului aici a sosit mai târziu. Dincolo de linia de demarcație păzită de dorobanți, frații noștri trăiau deja de mult fiorii praznicului, chiotele lor de bucurie ajungeau până la urechile noastre, dar noi plângeam încă și suspinele noastre nu se auziau dincolo. Ho' da, pe care au venit dorobanții s'o taie, noi a trebuit încă multă vreme s'o stropim cu aghiazma sângelui de martiri și s'o udăm cu lacrimi.

Zile de slavă ni a dat Dumnezeu să trăim: să nu ștergem niciodată amintirea lor din sufletele noastre, pentru că să ne cunoaștem prețul răscumpărării noastre naționale.

Dr Grigorie Pop,
canonic.

Spicuri istorice dela frontiera spre Vest de către Tisa 1918 Noembrie—1919 Aprilie

Sfârșindu-se războiul mondial în Octombrie 1918 comunele fruntașe românești dela graniță spre Vest, Nădlacul și Șeitinul, dornice de-a vedea realizat visul secular al întregirii neamului, în 2 Nov. au primit vestea prăbușirii și descumpunerii imperiului Habsburgilor.

Din comuna curat românească Șeitin cu 6000 suflete — 1500 erau duși în oaste. Vreo 300 sau reîntors de pe frontul italian, cu gândul să facă și ei revoluție. Dar ce să vezi! Educația românului cea e creștinească înfrână patimile. S'au devastat câteva prvălii evreești și atâta tot.

După noaptea din 2 Noembrie 1918, — conducătorii firești, reprezentanța comunală, — au lucrat întru liniștirea spiritelor agitate. S'a constituit consiliul național și garda națională cu 60 gardiști. Consiliul a împărțit pentru fiecare ostaș 100 Klgr. grâu și un car de paie pentru încălzit — ca ajutoare urgente, — iar pentru iarnă, după lipsele fiecăruia, ajutoare în bani, hrană și vesminte.

Prin aceasta muncă, spiritele războinice s'au liniștit, ordinea morală s'a restabilit, și trezindu-se conștiința românească la marea adunare dela Alba-Iulia, comuna Șeitin a fost reprezentată în frunte cu protopopol Gheorghe Maior prin o delegație frumoasă de țărani români.

Reîntorși dela Alba-Iulia — în conștiința între-

girii neamului cu însuflețirea sentinelei dela frontieră ne-am oțelit apoi spre o luptă sistematică sub drapelul național românesc. Cu bărbăție a resistat poporul ispitelor *marinarilor socialiști* veniți dela Budapesta. Incercările lor de-a înscrie pe români în partidul socialist n'a prins, — rămânând poporul în cadrele consiliului național — păzit de garda națională — iar *drapelul tricolor românesc a fost așezat pe Primăria comunală* purtând scrisoarea:

„Să trăiască Românul liber!”

Regimul ostașilor mărinari a lui Horty a ținut până la 15 Martie 1919 — după care a urmat regimul comunist, constituit în 22 Martie 1919.

Formarea primului directoriu comunal s'a făcut cu știrea oamenilor de bine — fiind aleși: Aurel Vid, Ștefan Crișan și Ioan Popian, de dictatori — cei doi șoimi au primit la sfatul conducătorilor firești preoți — notar și învățători, ca o jertfire de sine. Vreo două spătămâni au și mers lucrurile bine — executând poruncile centrului numai la arătare, și în primele zile din Aprilie esmășii directoriului județan dorind a constitui reprezentanța comunistă în locul consiliului național, — poporul i-a huiduit și păfugat din comură.

A treia zi apoi — în 9 Aprilie, apare în comună o delegație proletară din centrul județan, înătură directoriul local, — const-tue nou directoriu din 3

proletari unguri-măiestrii din Macău și asaltează comuna cu 150 soldați comuniști roșii.

Acest regim de teroare și de comunizare a ținut 3 săptămâni. Averea publică a ajuns în mâna lor, rechiziționează edificiile publice și casele fruntașilor pentru sine și soldații lor. — comunizează fără plată vite, porci, alimente dela locuitori — naționalizează Banca Economică condusă de protopopul Maior, sigilează beuturile din casă în casă, — pentru Biserică dădeau bon de 1 Klg. vin pe săptămână. Pe cei, cari se împotriveau îi amendau dela 5000 coroane în sus.

Dela preoți în baza edictului comunist din Budapesta au pretins ca în restimp de 10 zile să-se declare: „Că rămân bisericiani, ori se laicizează!? în cazul prim li-se ia plata, iar în al doilea — vor primi 1000 coroane pentru haine civilești și 700 Coroane salar lunar. Dintre cei 4 preoți români — nici unul n'a răspuns la acest ordin.

În Vinerea Patimilor pe toți preoții, învățătorii și funcționarii publici ni-au pus în trăsuri și ne-au dus la sediul de plasă, la Nădlac, înaintea dictatorului șef de plasă, — ni-a constrins să depunem jurământul de proletar cu textul următor: „*Jur pe cinstea mea de proletar, că toate ordinațiunile, edictele date decătre directoriul comunist central, județan ori comunal le voi ținera și voi conlucra să fie ținute și prin alții, — despre ce iscălim prezentul proces verbal cu putere de jurământ!*”

În Dumineca Sf. Paști a trebuit să publicăm în ambele biserici românești. „Biserica este a poporului, deci nu se comunizează, preoții însă nu vor mai primi salare!” Intraceste a sosit și aici vestea imbucurătoare! — despre desrobirea Beiușului și a Orăzii Mari. Comuniștii încep a fi mai iritați, — grăbesc cu rechizițiile, nu-mai fac deosebire între sărac și bogat, a treia zi de Paști dau ordinul ca pe Mercuri să transpoarte comuna trei vagoane de grâu la gara Nădlac. Dar ce-să vezi. În noaptea premărgătoare toate trăsurile au dispărut din comună, — vreo câțiva fruntași țărani pe soldați roșii i-au ospetat bine, și în noaptea critică peste 1000 de trăsuri putură ieși din comună, — sârmele de telefon le-au tăiat și în ziua următoare dictatorii nu-au putut executa ordinul transportării grâului pretins. Pe când s'au desmeticit soldații roșii, — ca de răsbunare au construit o listă de ostatici, — pe care eram vre-o 24 inși preoți, învățători, fruntași țărani taxați dela 20,000—200,000 Coroane, ca preț de răscumpărare. Lista s'a găsit după retragerea lor.

Protopopul Maior în a treia zi de Paști, fiind urmărit fiind de a transportat la centrul județan din Macău, — a refugiat în haine țărănești la Semlac — unde era comandament francez, care l-a primit în protecțiunea sa.

Mai grea soarte au avut intelectualii din centrul județului, în Macău, acolo au adunat 40 de ostatici — între cari fieiertatul Archidiacon — paroh Ioan Boroș și marele bărbat de stat maghiar Návay Lajos — pe acești nenorociți i-au transportat cu trenul pe la Hódmezővásárhely și Félegyháza.

Pe venerabilul aproape octogenar Archidiacon Boroș în gara Hódmezővásárhely l-au maltratată apoi l-au silit să pască iarbă — zicându-i: că dacă va paște o oară — îl vor elibera să reîntoarcă la Macău. Acest martir de preot român a păcut o oară întregă, când nu putea înghiți iarbă, — ajutau călăii cu patul puscii, — în sfârșit l-au eliberat traversând bietul bătrân 30 Kilometrii pe picioare între șinuri dela Hódmezővásárhely la Macău. După acest calvar a mai trăit bătrânul șese luni, — și în urma intoxicației de stomac a și repausat în Noemvrie 1919.

Iar maghiar Návay Lajos a fost îngropat de viu — după ce l-au mutilat — la gara din Kis Kun Félegyháza.

Intracestea armata noastră glorioasă totmereu se apropia, — comuniștii făceau pregătirile de retragere, și în noaptea Sâmbetei spre Dumineca Tomii au și păsărit comuna, — ducând cu ei alimente multe și 70,000 bani comunali.

Aceste sunt evenimentele istorice ale zilelor de grele încercări din 1 Noemvrie 1918 — Aprilie 1919, a populației curat românești dela granițele de Vest de către Tisa.

Ținuta bărbătească acestui vrednic popor, — naționalismul înflăcărat susținut cu jertfe de sânge și avut. — Convingerea neclintită în realizarea visului secular cu o țară mare și unică românească dela Nistru la Tisa a fost și este: fructul operei de educație a Bisericilor românești cu școlile sale proprii în Șeitin cu 6 puteri iar în Nădlac cu 8 puteri didactice. În formare de caractere românești și creștinești opera de leu — a avut și o are și azi Biserica noastră unită cu Roma, carea cu școlile sale confesionale din Șeitin și Nădlac — unice confesionale românești în întreaga România întreținute și azi din surse proprii fără ajutorul statului, — pionerul de sentinelă la cea mai expusă frontieră a Românic-Mari, cari cu însuflețire seibeară în 1-a Decemvrie 1928 — aniversarea de 10 ani a întregirii pe veci a neamului românesc în scumpa noastră patrie România-Mare.

Oradea la 1-a Dec. 1928.

Gheorghe Maior,

fost protopop al Murășului
în Șeitin, azi al Orăzii-Mari.

IV. Spre viitor !

Biserica română unită cu Roma în trecut și-a făcut datoria față de acest neam cu vârf și fără preget: l-a dat un creștinism latin, care l-a închiegat într-o unitate națională nedestructibilă, de care s'au izbit și s'au prăvălit toate hoardele barbare ale evului mediu, precum și influențele streine păgubitoare sufletului lui: slavonismul și grecismul. Prin Unirea cu Roma i-a dat bărbați cari ca niște Arhangeli au deșteptat acest popor la înviere națională prin trimbițele înflăcărâții lor învățături naționale. Viitorul e al ei!

Misiunea nu și-o-a terminat în sînul acestui neam. Bărbați cu perspective profetice îi prezic un

rol mare în viitor. Până ce vor dispărea însă de pe orizontul lui streinii, ce-i ce-l împiedecă în tinderea lui firească spre destinele sale proprii și întunecă viitorul acestui neam, biserica română unită, sentinela neadormită a fericirii neamului, va întări pe ai săi, dându-se model de organizare și perfecționare sufletească, ținând însă neadormită în fața celor ce ureau să înțeleagă marea idee elprimată și prin acești mari bărbați streini de legea ei, dar din cari încă n'a perit viziunea clară a destinului acestui neam, cuvinte cari pot servi drept încheiere acestei expuneri istorice:

Dl Nicolae Iorga despre dreptul de existență al bisericii române unite:

... „Această biserică are dreptul de a exista din două motive hotărâtoare pentru societatea românească însăș:

Avem în aceasta societate așa de puține organisme, așa de puține lucruri legate prin suflet, încât orice formă de existență morală a poporului românesc ne este scumpă.

În al doilea rând, este o fericire pentru noi, în afară de tot ce a dat ea, în glorioasa biserică dela Blaj, și gloria aceasta nu i-o poate lua nici o pasiune, nici o nedreptate, și este un motiv pentru care această biserică are dreptul să se așeze dărză în înfața dreptului său și să nu-l dea nimănui. Avem nevoie de legături cu apusul. Ele folosesc mai mult decât legăturile unei prese câștigate sau legăturile unor călătorii scump plătite sau legăturile unor discursuri de banchete, legături cari prin biserica unită se stabilesc între noi și popoarele al căror sânge este și sângele nostru.“...

In vorbirea ținută în Camera deputaților la 4 A rilie 1928. Vezi „Monitorul Oficial“ din 21 Iunie 1928 No. 94, p. 3068.

„Ne iubim strămoșii, ne iubim însă și strănepoșii: nu suntem numai punctul ultim al unei linii de generații ce se pierde în trecut, ci și punctul de plecare al generațiilor ce vor veni la lumină; nu suntem numai strănepoși încărcăți de povara veacurilor ci și strămoși virtuali ai strănepoșilor târzii; obligațiile față de viitor depășesc pe cele față de trecut. Răsăritul ne poate deci lega istoricește; nu ne poate însă impune și condițiile actuale ale vieții sufletești. Neajutându-ne în dezvoltarea idealității noastre, pen-

tru ce l'am invoca în hotărârile zilei de azi?“...

„Axa vieții politice și culturale s'a schimbat din răsărit în apus: se va schimba și axa vieții noastre sufletești...“

„În trecutul nostru, nu considerăm ca un patrimoniu decât elementul fix al rasei și al vieții naționale, nu și elementele întâmplătoare și regretabile ale influențelor orientale. Privim deci contactul cu apusul ca pe o reluare a adevăratei continuități etnice și ideale: descătușându-ne, deocamdată, de formele sociale ne va des-

„Soltanto la forte coscienza della latinità, non solo come fattore essenziale per lo sviluppo spirituale della civiltà e dell'anima romana, ma anche come elemento attiva per le direttive politiche e per i rapporti quanto piu stretti coi popoli d'Occidente, può essere scudo di difesa contro le tendenze di espansione della Russia verso il Mediterraneo“.

E. Panaitescu. l. c. p. 617.

robi, mai târziu, de invizibilele lanțuri spirituale ale Tarigradului, ale Athosului sau ale Kievului, adică de forțele ancestrale ale obscurantismului și ale inerției, pentru a ne pune pe calea găsirii de sine și a progresului...“

„Civilizațiile antice au apărut în răsărit; de aici: ex oriente lux!

„În veacul și dela locul nostru, lumina vine din apus: ex occidente lux! Progresul nu poate deci însemna, pentru noi, decât fecundarea fondului național prin elementul creator al ideologiei apusene.“ — E. Lovinescu, l. c.

„A sosit timpul ca, cu aceiași hotărâre și curaj cu care am părăsit alfabetul cirilic și calendarul iulian, reparând prin aceasta o mare greșală politică și culturală, să părăsim și legăturile religioase cu Grecii și cu Rușii și să ne înturnăm cu entuziasm la Roma, de unde am primit prima noastră învățătură creștinească! Aceasta se adeverește prin cuvintele de Dumnezeu, înger, drac, cruce (pe slavonește cârjă), sânta scriptură, lege, creștin, păgân, biserică, altar, timplă, mă închin,

sărbez, răposez, botez, păresimi, cuminecătură, comand, păcat, biestem, Crăciun, Paște, mormânt, pască, cășlegi, carneleagă, Duminecă, Luni, Marți, Miercuri, Joi, Vineri, Sâmbătă (lat *samhate, de unde și slav. sombota) și altele.

Atîrnă de mai marii bisericii și ai țării noastre să priceapă valoarea acestui act (pe care nu-l pot face indivizii) să-l puie la cale înainte de a-l fi făcut alți ortodocși (de exemplu, chiar Rușii), căci se știe că între biserici există o serioasă tendință

de împăcare. Rezultatul acestui act va fi întărirea românismului în fostele provincii austro-ungurești. Dar până atunci, trebuie ca poporul nostru să fie luminat ca să nu se opue din neștiință, cum se opuneau mulți introducerii alfabetului latin și cum și astăzi unii se opun calendarului, gregorian, iar câți-va Basarabeni mai suspină după jugul rusesc în loc să le curgă lacrimi de bucurie că se văd iar îmbrăcați în togă romană! Așa se întâmplă și c'un copil de boier furat de Țigani: se deprinde cu viața țigănească și nu vrea să se mai întoarne acasă. Dar, cu timpul, luminându-se, vede rătăcirea și vine singur la părinții lui.

Tot așa și noi, luminându-ne, să ne înturnăm toți la Roma, mama noastră, care ne așteaptă mereu. Astfel, vom fi toți Români o apă, precum suntem un pământ! Atunci vom putea cânta, ca Alexandri odinioară, adevărata horă a unirii perfecte a tuturor Românilor:

„Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inima română.
Să'nvârtim hora frății
Pe pământu României!“*)

* Vezi *Gramatica limbii românești (morfologia)* pentru folosința tuturor de August Scriban licențiat în filozofie din București și doctor din Halle (Germania), profesor de limba latină la liceu „Negruzzi“ (internat) și la liceul militar din Iași. Edițiunea I. (5000 exemplare) Iași Institutul de Arte Grafice „Viața Românească“ S. A. 1925. Prețul 45 de Lei pp. 195—198.

VECERNIA

pe opt glasuri.
Ediție oficială, la
Păr. Mihai Sălăjanu, Strada D.
Cantemir 3. 50 Lei
plus porto.

La Red. „VESTITORULUI“ se află
icoana Sfintei Tereza a Pruncului
Isus, în culori. Mărime 80×50
cm. 250 Lei (fără cadru.

TIPOGRAFIA

ATENEUL S. A.

Instalațiuni moderne.

Dacă aveți nevoie
de orice tipărituri,
cărți, reviste, ziare,
cereți ofertă dela
firma noastră. E cea
mai avantajoasă!

TELEFON 7-54

ORADEA

Bul. Reg. Ferd. 36.

Cea mai bună carte de lectură spirituală Școala iubirii lui Isus Hristos

de Sf. Alfons.

Costă 60 Lei la traducător: Dr. Demetriu Chiș,
Oradea, Str. Ciorogar No 2.

Atențiune!

Atențiune!

Cea mai bună carte de rugăciuni este
MÂNGĂIEREA CREȘTINULUI
de IOAN GENȚ

ediția VI. revăzută și îmbogățită. În pânză costă
80 Lei exemplarul. La comenzi până la 40 ex.
10% rabat, peste 40 20% așa că vine cartea în
72 resp 64 Lei.

Avem exemplare în piele cu 140, 180, 300, 400,
450 Lei ex. legate în Cehoslovacia. La aceste se
dă la comenzi de peste 10 ex. numai 10% rabat.
Comandați la Administrația „Vestitorul“ Oradea,
Parcul Ștefan cel Mare 8.